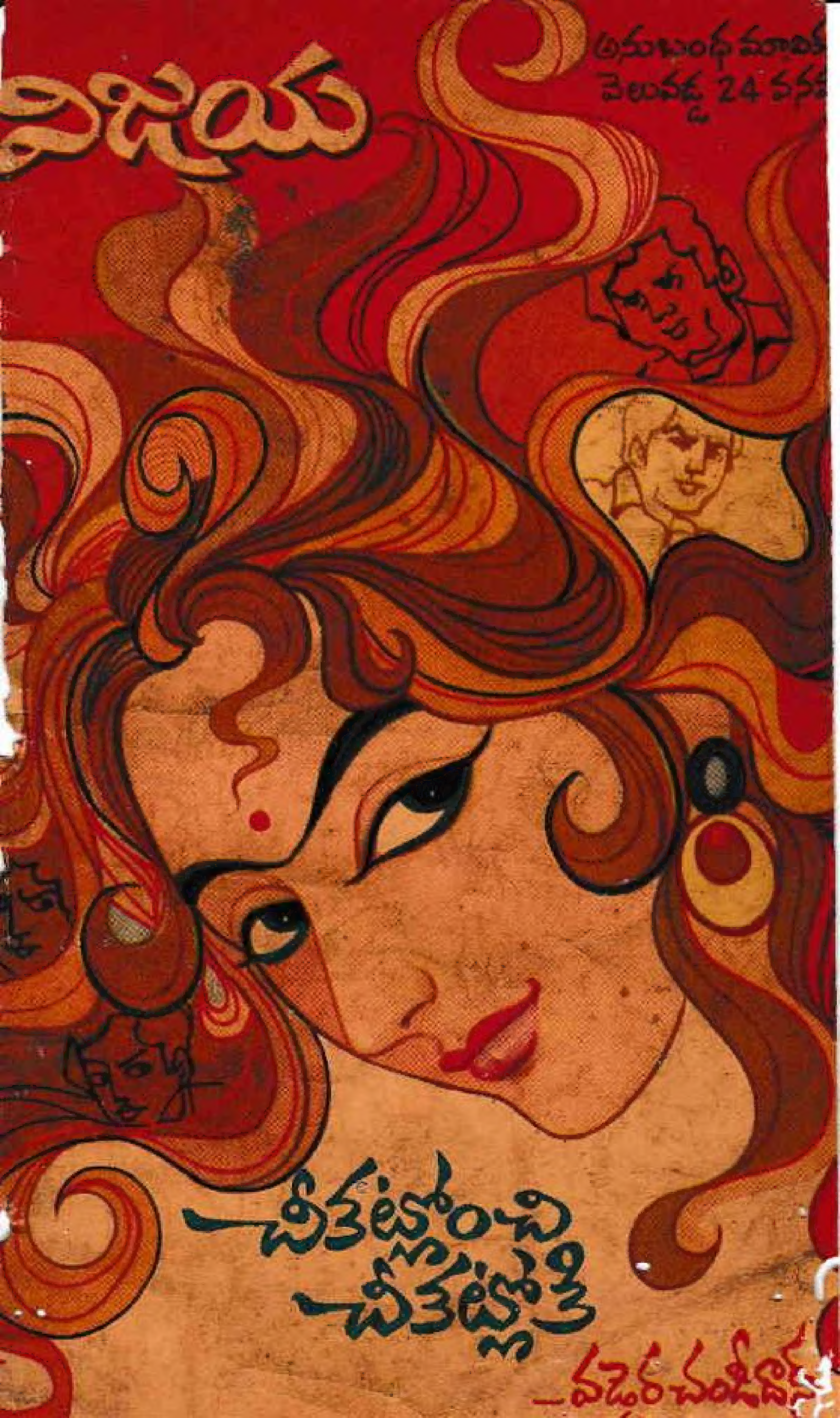

విజయ

అనుబంధ మాస
పెలువడ్డ 24 వక

—చీకట్లంబి
—చీకట్లమ్మ

—వర్మచంద్ర

చీకట్లూరి చీకట్లూరి
వడ్డెర చండీదాస్

‘విజయ’ అనుబంధ మాలికలో
పెలువడ్డె ఇరవై నాల్గవ నవల

విజయ
ఐ.ధనలక్ష్మీ కాలనీ
మద్రాసు. ౬౬

విజయ అనుబంధం

'VIJAYA' SUPPLEMENT No: 27

FEBRAUARY 1978

'CHIKATLONCHI CHIKATLOKI'

By VADDERA CHANDI DAS

వెల : చెల్లింపలేనిది.

(ఇది 'విజయ' పత్రికతో పాఠకులకు
యివ్వబడ్డ అమూల్య కానుక)

అన్ని హక్కులూ రచయితవి.

ప్రింటర్స్ :

విజయా గ్రాఫిక్స్,

8. ఆర్కాట్ రోడ్,

మద్రాసు-600 026.

అమె :

కారుణ్య రతస్యందినీ సమిధ. అమరణ
నిర్బంధ ములిని, మాత్రుబాలః ములిన మందార
ధార, జగద్ధార. మూలాధార నయన జ్వాలకు
యివతలగా, తన వీకటి కడుపున దాచిన, కాంతి
నిస్వనపు నవ్వుడి—

— 'అమె' కి.

స మ ర్పణ

“చీకట్లోంచి చీకట్లోకి” అనుభూతిలో జనించి సహజరూపం సంతరించుకొన్న నూతన సాహిత్య ప్రక్రియ. యిందులోని ఐదు కథలూ విదానించి విడివిడిగా నిఘాంతంగా చదివితే ఏ కథకా కథ ఒక మంచి కథ. ఐదూ కలిపి మన భావవేగంతో సమానంగా స్పందిస్తూ చదివితే ఒక శ్రీ నిండు జీవితాన్ని ప్రత్యక్షంగా చిత్రించే సజీవ నవల. స్పందనద్వారా ప్రత్యనుభూతి స్థితిచేరి మనోనేత్రాల్లో అయిదు సంఘటనల్ని ఏకంచేసి అందులో ఐక్యంఅయి దర్శించగలిగితే తన్మయపరిచే ఒక విషాద నాటకం. ఒకే వ్యక్తి భిన్న సంఘటనల్లో వివిధ నామరూపాలు పొందడం- Like stills in a moving picture - దేనికది విడివిడిగా ప్రత్యేక సజీవ సాహిత్య సృష్టి కావడం దీని ప్రత్యేకత నూతనత్వం.

శ్రీ చండీదాస్ సృష్టిమార్గానికి తీసుకున్న యితీవృత్తానికి. కథానిక, నవల, నాటకం-మూడింటి ఆయువుపట్లూ అవసరం. వీటి సంతానంతో యితీవృత్తానికి సాహిత్య రూపం సృష్టించడంలో వీరి ప్రతిభా రహస్యం వుంది.

శ్రీ చండీదాస్ సృష్టి, అనుభూతిలో అంకురిస్తుంది; మేధా జనితం మాత్రమే కాదు. ఇటువంటి సృష్టికి పునాది స్వచ్ఛమైన శంక; పూపిరి. భిన్నతత్వాన్ని సర్వేంద్రియాల్లో సమదృష్టితో దర్శించ గల విజ్ఞానాతీ; బలం; అనుభూతించిందంతా వొక కొలిక్కిచేరి పక్వంచెంది ఒక రూపం సంతరించుకునేంతవరకూ మెలుకువతో మననం చేయగల నిబ్బరం. ఈ రకమైన సృష్టి. “ఉన్నది-లేదు”

అనే భిన్నత్వాన్ని అధిగమించగల అనాస్తిక దృష్టికే సాధ్యం. ఇందులో శ్రమకాలం యంత అని చెప్పడం కష్టం.

ఏదయినా - దైవం కూడా - 'పున్నది(డు)' అనే వాదం వుంటేనే 'లేదు(డు)' అనడానికి వీలుంది. 'లేదు(డు)' అనందే 'పున్నది(డు)' అనడానికి అస్కారంలేదు. వీటి మీద నిర్మించుకున్న 'అస్తిక-నాస్తిక' మార్గాలు రెండూ పరిమితమైనవి. పరస్పర ఆధారమైనవి. దుర్ నమ్మకానికి (Bad Faith) కట్టుబడినవి.

స్వచ్ఛమైన శంక, యీ స్థితిని అధిగమించినది. మనం తొంగి చూద్దానికి సాహసించని సాహసించలేని సృష్టి రహస్యాలు లోతుల్లోకి మవల్ని తీపికెడుతుంది. వ్యక్తి సంఘం మతం నీతి మంచి చెడూ పుట్టు పూర్వోత్తరాల్ని నిగ్గదీసి చూసే శక్తినిస్తుంది. ఈ శంక, విజ్ఞానతీ, నిబ్బరం, దైర్యం; చందీదాస్ సృష్టికి భావ గంభీరత, ఆలోచనలో లోతు, దార్శనికత యిస్తాయి. అందుకనే వీరి రచనలు చదవడం శ్రమ, అర్థం చేసుకోవడం కష్టం. ప్రణాళికతో ప్రయత్నించి సిద్ధాంత దాస్యంతో చేసిన రచనకాదు గనక పెదద్రంగా కనిపిస్తుంది.

'చీకట్లోంచి చీకట్లోకి' యితీవృత్తం, జీవి వేదన. మనీషి జీవితం, మొదటి పేజీ చివరిపేజీ చిరిగిపోయిన నవలలాంటిది. జన్మ ముందు జీవి ఏమిటో, మరణాంతరం ఏమవుతుందో తెలియదు. అంటే, జీవితం రెండు చీకట్లు మధ్య వెలుగు. ఈ వెలుగు వుదయించి అస్తమించేవరకు అనేక దశల్లో మారుతుంది. ఒకే వ్యక్తి పసికనంలో, చిన్నతనంలో, యవ్వనంలో, నడివయస్సులో, ముసలితనంలో వాకేపేరుతో పరివబడినా రూపం, మనుగడ, పాత్రత మారతాయి. పాలు, పెరుగు, మీగడ, వెన్న, నెయ్యి ఎలా పాలు పొందే వివిధ రూపాలో, మనీషి అంటే. ఒకే ప్రవాహంలో రెండు సార్లు దిగలేం. ఒకసారి దిగి వాడైక్కి మళ్ళీ దిగేసరికి-నదిపేర మారకపోయినా నీరు మారుతుంది. పాత నీరుపోయి కొత్తనీరు వస్తుంది. వ్యక్తి, జీవితం, చరిత్ర కూడా యింటే.

అన్ని దళల్ని పూర్తిగా చూపడం సాధ్యం కాదు. కొన్ని పుట్టాల్ని ఎన్నుకొని వివిధ దళల్ని చూపడం, వాక దళనుండి యింకో దళకు మారడం సూచించడంకోసం చండీదాస్ గారు ఐదు స్థితుల్ని త్రీ జీవితంలో ఎన్నుకున్నారు. ప్రతి కథా వాక ఘటనా, పాత్ర మనుగడ మీద దాని ప్రభావం చిత్రించి, పాత్ర చెందే సూతన స్థితిని సూచిస్తుంది. అన్ని కథలూ కలిపి చూస్తే వివిధ సంఘటనల సంయోగం, పాత్ర పూర్తి జీవితం వివిధస్థాయిల్లో వ్యక్తమవుతుంది. నాటక రూపంగా ప్రతి అంకం వాక ముఖ్య జీవిత సన్నివేశంలో పాత్ర పోరాడటం, ప్రతిఘటం, మార్పు, చిత్రిస్తూ ఐదు అంకాలు కలిపి మొత్తం జీవి వేదన కళ్ళకు కట్టినట్లు చూపిస్తాయి. నవల-జీవితాన్ని, దాన్నించి విడదీయటానికి ఏయిరేకుండా వీరకాయపీచులా పెనవేసుకుపోయిన సంఘం, దాని మంచి- చెడూ చూపిస్తుంది. కథానిక- నిండుజీవితాన్ని స్ఫురింపజేస్తూ వాక సంఘటనల్ని సంపూర్ణంగా చిత్రిస్తుంది. నాటకం- అంకంనుంచి అంకానికి వ్యక్తి పాత్రత చూపిస్తూ మొత్తం కలిపి పూర్తి జీవితం ప్రత్యక్షంగా ప్రదర్శిస్తుంది. కథానిక సెలయేరు, నవల నిండునది, నడిసాగర సంగమం నాటకం.

ఈ మూడు పక్రియల ఆయువుసట్లూ సంతరినం చేయడం ద్వారా జీవి వివిధ రూపాలు, స్థాయిలు చూపిస్తూ, జీవికి వునికినిచ్చి ముందుకు నడిపే అనంతశక్తుల్ని చూపించడానికి వీలయింది. ప్రాణిని శారీరకంగా నిలబెట్టేది ఆకలి. మానసికంగా సజీవంగా నడిపించేది తృప్తి. ఈ ఆకలి, తృప్తి తీరడమంటూ ప్రాణం పున్నంత వరకు జరగదు. శారీరక మానసికమైన యీ రెండు అనంత శక్తులు ఐక్యమైనది లైంగిక వాంఛ. జీవికి వుపాడుల్ని యిచ్చే యీ రెండు అనంతశక్తుల రూపం లైంగిక వాంఛ కనకే యిది మనిషిచేత ఏదయినా చేయించగలదు, మనిషిని ఏదయినా చేయగలదు. చీకట్లోంచి నలుగులోకి లాగి చీకట్లోకి తోసేది యీ లైంగిక వాంఛ.

[మిగతాది 'చీకట్లోంచి చీకట్లోకి' చదివాక, చివర్లో]

చీకట్లించి చీకట్లకి

వడ్డెర చండోదాస్

అ రుణ

తెల్లని బట్టలు తొడిగి అటకీ వొదిలిన నల్ల ఎరుగుబంటిలా; రోడ్డు మీద కదులుతున్నాడు, కాశీవతి. వాడికి కాస్త దూరంలో, మంచు ముక్కకి పళ్ళు జివ్వన లాగినట్లు నా మనసు నన్ను లాక్కుపోతోంది.

కొంపలోంచి బయటికి వచ్చేముందు అద్దంలో చూసుకున్న నా రూపు, వాడి నీపులో మెరుస్తున్నట్లు నా కళ్ళకి అనిపించింది. అంతలోనే, రాఘవ రూపు మెరిసింది. రాఘవ- అప్పట్లో, మా యింటికెదురుగా గదిలో అద్దెకుండి, కాలేజీలో బియ్యే చదువుతూ వుండేవాడు. అప్పటికే నేను ఇంటి గుమ్మం దాటి ఆరేళ్ళు. తొమ్మిదో తరగతి తప్పితే; అసలే యాష్టం లేదేమో-అడపిల్లకి చదువెందుకని మానిపించేశారు. కట్నపుఁ యివ్వలేదు, పెళ్ళి చెయ్యలేదు, చదువు లేదు-చివరికి ఏం చేసేవారో- రాఘవతో కలిసి యీ రాజధానికి వచ్చేసి వుండకపోతే; వచ్చేసి- వెంట తెచ్చుకున్న ఐదారు చీరలూ గాజులూ గొలుసూ ఎన్నాళ్ళొస్తాయని-రాఘవ పరీక్ష ఫలితాలొచ్చి, వుద్యోగం కోసం తిరిగి తిరిగి- ఏదో పెంపరరీ క్లర్కు వుద్యోగం రావటమూ, మూఁజ్మెల్లకి పూడటమూ, మళ్ళీ వోనెలా నెలన్నరా తిరగటమూ, మళ్ళీ వో పెంపరరీ క్లర్కు వుద్యోగం రావటమూ, పోవటమూ- పస్తులు మాడటమూ చింకిపీలికలు చుట్టుకోవటమూ, ఆ మురిగ్గూటికి నెలనెలా యివ్వాలన్న పాతిక రూపాయలూ యివ్వటం, ఆలస్యవై యిల్లుగలాయనతో నానా చివాట్లూ తినటమూ -కుక్క బిత్తుకి పోయింది. పాపం, ఎలాంటి రూపం ఎలా అయిపోయాడు, రాఘవ! కమీషన్ రోడ్లో పనికి నెలకి ఎనభై రూపాయల ముష్టి పారేస్తో న్నాడు. మూఁజ్మెల్లనుంచి, రాత్రి లేదు, పగలూ లేదు-వెట్టిచాకిరీలాగే పోయింది. తనకి సుఖంలేదు, నాకూ సుఖం లేదు, నేనే లేకపోతే:

వొంటరిగాడు, ఎలాగేనా తేలిగ్గా బతికెయ్యగలడు. కానీ అనుకున్నది అనుకున్నట్లు ఐతే-రాఘవ ఆపీసరవుకాడు.

ఏవైంది, ఎలుగుబంటి కిందకి వొంగుతున్నాడు? చెప్పు వట్టి తెగిందా? కీళ్ళు పట్టేశాయా? నుంచోటం మేలు-ఆఁ, లేచాడే-అదేం నడక-దొల్లుతున్నట్లు- వీడి పెళ్ళాం పొంతకాగులాగుంటుంది. ఆవాళ, అబిడ్సలో స్టీవ్ లెస్ లతేసీ లోనెక్ లతేసీ మిసీస్కర్ట్ లతేసీ షహా దాహంగా దొంగ చూపులు చూస్తూ కనిపించాడు. ఈ ఎలుగుబంటి కెన్నేళ్ళుంటాయి ఇంతకీ! యాభై రెండో, మూడో, ఐదో- అంతకై తే మించవు. ఐనా, బుర్ర, నెయ్యిరాసిన మాడుచక్కలాగైంది. ఆ పొంతకాగు పీకేనుంటుంది. వచ్చేసింది పబ్లిగ్గార్డెన్, ఎక్కడ కూచుంటాడింతకీ-రోజూ తగలదే చోటేనా-విడికి వంటరిగా యీవెనింగ్ వాకూ అదీ అలవాటుండటం మేలైంది-లేకపోలే, ఎలా వీలు చిక్కుతుంది-అదో, అక్కడే సిమ్మెంటుపట్టా పక్కగా పచ్చికమీద కూచుంటున్నాడు. వారం రోజులుగా, వీడు ఎప్పుడెప్పుడు ఎక్కడెక్కడ తిరిగేదీ గమనించటం పెద్ద వనైపోయింది. రాఘవ అన్నాడు; వీడిలాంటి వాడు తలుచుకుంటే, కానివనంటూ లేదని- ఇదంతా రాఘవకి తెలిస్తే-ఎందుకు తెలవారి-ఆవాళ, గ్రూప్ వన్ పరీక్షలకి కూచోమంటే, నవ్వి, అవన్నీ మనలాంటి వాళ్ళకి కాద న్నాడు, రాఘవ. ఐనా, నా మాట కాదనలేక, ఒప్పుకున్నాడు. బాగానే రాకానన్నాడు. ఐనా, ఆ బాగెవడు చూడొచ్చాడు! వచ్చే వారంలో ఇంటర్వ్యూ.

చప్పుడికి తుళ్ళిపడ్డాను. నీళ్ళలోకి రాళ్ళు విసిరి గెంతుకుంటూ పోతున్నారు, పిల్లలు. సూర్యుడు, గూటికెళ్ళి దుప్పటి ముసుగు తన్ని పట్టినట్లున్నాడు. నల్ల ముఖానికి అరచేతి మందాన ఆప్టన్ పవడ్రద్ది పినిమాకి బయల్దేరిన గూడెం పిల్లలాగుంది, వెన్నెల రాత్రి. కాశీసతి తేసి చూశాను. కొండముచ్చుకి జీడిగింజల పొగ వేస్తే అచ్చు యిలాగే వుంటుందనిపించింది.

చుట్టూ చూస్తూ కూచున్నాను. ఎంతకీ కాలం ఆరగటంలేదు. ఎహఁఐతే, ముప్పావుగంట గడిచి వుండాలి. అంతలో, ఎక్కడో

ఎవిమిది గంటలు మోగిన చప్పుడైంది. శుభం అనుకుంటూ లేచాను. అటూ యటూ తచ్చాడి, చీరకుచ్చిళ్ళు రవంతపైకి ఎత్తి పట్టుకుని. నీళ్ళలో కాళ్ళు తడిపి, మళ్ళీ అటూ యటూ తచ్చాడి, సిమ్మెంటు చస్తామీదకొచ్చి, కాలు జారి నేలమీదకి డబీమని పడి, "ఆఁ," అన్నాను. కాశీసతి తల యటు తిప్పి చూశాడు. అనుకున్నట్లుగా పడ గలిగినందుకు ఆభినందించుకున్నాను. మళ్ళీ, "ఆఁ," అన్నాను. "వాట్ హాపెన్డ్" అంటూ లేచాడు. "కాలు జారింది" అన్నాను. యీ సిమ్మెంటు చస్తామీద నిజంగానే కాలుజారి పడుంటే, చచ్చేంత దెబ్బ తగిలుండును-అని అనుకుంటూ.

"బాగా దెబ్బ తగిలినదా?" అన్నాడు కొద్దిగా వొంగి.

"వూఁ, వూఁహూఁ-తగిలినది."

"రిజ్క్ పిలుస్తాను. పెళ్ళవు." అని కదలబోయాడు.

"అబ్బే, అక్కర్లేదు తగ్గిపోతుంది. మా యిల్లు యీ పక్కనే చిరాగ్ ఆఫీ లేన్లో. సారీ, మిమ్మల్ని డిస్టర్బ్ చేసినట్లున్నాను. కూచోండి. మీకెందుకు శ్రమ!" అన్నాను.

"ఇట్సూల్ రైట్. ఎట్లాపడ్డావ్? కాలు మెలికపడిందా?" అంటూ పచ్చికమీద కూర్చున్నాడు.

"తడికాళ్ళు. చెప్పు జారింది," అని, దొక్కుచెప్పులు వాడి కంట పడకండా పాదాలు చెప్పులమీద వేసి, కాస్త ముందుకు వొంగి కుడిపాదం మీద చెయ్యివేసి వొత్తుకున్నాను.

మీ నాన్నగారేం చేస్తారు, నువ్వేం చేస్తున్నావు లాంటి ప్రశ్నలు మొదలెట్టాడు. పైపీస్టుగా పని చేస్తున్నానని ఏవేవో బొంకి సంభాషణ వేరే విషయాల్లోకి మార్చి. మధ్య మధ్యలో సర్పిని నవ్వులు విసురుతూ లైనులోకి పట్టుకొచ్చాను.

నా చవకబారు నైలాన్ చీర వెన్నెట్లో ధగాధగా మెరుస్తోంది. పవిట పక్కకి జారేలా కదిలి చేతులు వెనకవైపున అన్ని-స్తనం చొచ్చుకుపోయి వాడి కనుగుడ్డులో గుచ్చుకునేలాగా-వీపు ముందుకు

విరిదాను. దాగా రోతుగానే దిగబడినట్లుండి; గుడ్డు తేలిపి-మిఠక
రించి, తేరుకుని, రెప్పలు కదిల్చి....పళ్ళికిలించాడు.

కుచ్చిళ్ళు రవంతపైకి కదిల్చి. కాలు ముందుకు జాపి
“అబ్బా” అన్నాను దాదగా.

“నొప్పిగా వుందా?” అని పొదంమీద చెయ్యి వేశాడు.

గబుక్కున కాలు పక్కకి లాక్కున్నాను. కదలికలో జరిగి
నట్లు అవిపించేలాగా చీర మోకాటి వరకూ జరిగేలా లాగాను. అటే
చూస్తూ, “నీ పేరేంటి?” అన్నాడు. నోటి కొచ్చిన పేరు చెప్పాను.

“రాగిణీ—”

యేవిటన్నట్లు చూసి, చిలిపిగా నవ్వాను.

ముందుకు వొంగి నా భుజాల మీద చేతులు వేశాడు. అవతలికి
జరిగినట్లుగా కదిలి, కోవంగా చూశాను.

“సాగ్రి” అన్నాడు.

వాడి నరాలు మెలి తిరిగేలా; వొంపుల రూపవై; వాళ్ళు
విరుచుకున్నాను.

వాడి చూపు నా స్తనాల మధ్య రోతులో దిగబడింది; పై,
గుంజుకోలేక గుటకలు మింగుతున్నాడు.

జుట్టు సవిరించుకున్నట్లుగా చెయ్యి పైకెత్తి; విశ్లేషణగా
నవ్వాను.

నా మీదకి వారుగుతూ, “రాగిణీ—” అన్నాడు.

వాడి భుజం మీద చెయ్యి వేసి—అవతలికి తోసెయ్యకుండా.
వృట్టినే అటకాయించాను.

“రాగిణీ, నన్ను వాదనకు-నీకేం కావాలంటే, అది—” అని
మొదలెట్టి నాలుగు పిన్నాడై లాగులు చదివాడు.

“నే నివ్వగలిగేదానికి సమానంగా మీరు నాకేమివ్వగలరు?”

“నువ్వేం కావాలంటే అదిస్తాను—”

కాస్త చొరవ దొరికినట్లుంది. మరి కాస్త దగ్గరికి పాకు తున్నాడు.

“సమానంగా మీరేమీ యివ్వలేరుగానీ ; కనీసం నేనడిగింది యివ్వండి. అనక మాట తప్పితే. నేను మిమ్మల్నేం చేయటానికై నా సాహసించగలను సుమా!”

“బాబ్బు, దేవుడితోడు, అసలు నీ కోసం యేమైనా యిస్తాను—”

బుగ్గచుట్టూ పెదాలు విగించి, బాగా గంటుపడేలా కపిగా కొరికాను. ‘అబ్బా’ అని గిరిగిల్లాడి-అంతలోనే, కలికి తట్టుకోలేక పొంటికి రగ్గు చుట్టుకున్నట్లుగా, నన్నయ్యవుతున్నాడు.

కడుపులో ఆకలిచుంటు; వాడి చేతి న్నర్కవల్ల కలిగిన చికారం చుంటు; మనసులో నా దైన్యస్థితికి చుంటు-కిచ్చు మూసుకుని, మూతి సిగబట్టి వాటి నాకేసి అదుముతున్నాను.

టాక్సీ, హోటల్లో గది.

వాడి మూతి మీద పెదవులు అన్నాను. దీమికుమవుమీద మూతి అనినట్లు ; నాలికతో ఆ రసి నాకినట్లు---

అబ్బా అ-యంత భయంతరమని తెలిస్తే అందుకు సాహసించకనే పోదును.

ఐనా, అధరాలు పిండి, గుండెల్ని పొంగించి—అమృతం బొట్టు రాలాను. వెన్నెలలు కురిపించాను. మంచుసోనలు జాలవారిండాను. మెత్తని మెడపుతీగల్తో మైచురిపించాను. పుప్పొడి చిరకరించాను.

*

*

*

అందుకు సర్వవసానంగా ; నా మనసున చిందిన నెత్తుటిబొట్టు, గుండెలో గడ్డకట్టి నల్లరాళ్ళలా గుత్తంగా నిలిచిపోయాయి.

ఐతేనేం. అందుకు ప్రతిఫలంగా ; నా రాకువ సెలత్తయ్యాడు.

*

*

*

త్రైవిదిగిరి రాకువ దిల్లీ వెళ్ళి అర్నెల్లయిడి. వెళ్ళక. వారానికి పది రోజులకీ వో వుత్తరం రాసేవాడు. నెలనెలా డబ్బు

చీకడ్లొంది చికడ్లొకి

వంపేవాడు. పెరిక్లయినట్లు తెలిసినరోజున చూడాలి. రాఘవవి-
 గదిలో నేలమీద పిల్లి మొగ్గలేకాదు. నన్ను వాచేనుకువి గిరగిరా
 అల్లి బిల్లి తిరిగిడు. వారపత్రికలు చేతపుచ్చుకువి యింటికప్పుకి కొట్టు
 కునేలా యెగరేకాదు. సంతోషం పట్టలేక పిచ్చి పిచ్చిగా అరిచేకాదు.
 “నువ్వు” నా అదృష్టదేవతవి, అదూ-” అన్నాడు. నేనే తనకి
 వుద్యోగం యిప్పించానన్నాడు. విజంగా నేనే యిప్పించినట్లు తనకి
 తెలిస్తే కానీ, నేను తనవాన్ని, తను నా నర్వన్వం. నన్ను నేను
 అమ్ముకోలేదు. తన కోసమే నన్ను నేను పూర్తిగా పవిత్రంగా
 వుంచేసుకున్నాను. దరిద్రాన్ని అవమానాన్ని అకలినీ కన్నీళ్ళనీ
 మురికినీ అమ్మేశాను. అమ్మేసి; సుఖశాంతుల్ని కొన్నాను, తన కోసం
 నా కోసం. అందరూ అర్థం చేసుకోలేకపోవాచ్చు. తను కూడా అర్థం
 చేసుకోలేదేమో! నా రాఘవ అలాంటివాడు కాదు. నే నెవిటో తనకి
 తెలుసు. అసలు తనకి తెలిస్తేగా-మా సుఖశాంతుల జీవన సౌధానికి
 యీ రహ్యాసం, పునాది. ఆ కన్నీటిరాళ్ళ పునాది నా గుండెల్లోవరికి
 దిగబడింది. అదెవ్వడికీ తనపడదు.

ఆ తరవాత వొకటి రెండుసార్లు కాశీవతి కనిపించాడు. తను
 రెండుసార్లు ఢిల్లీ వెళ్ళినట్లు రాఘవవి కలుసుకున్నట్లు చెప్పాడు.
 రాగానే దివ్యూటీ కలెక్టరవుతాడనీ, ఆ తరవాత కలెక్టరూ సెక్రటరీ
 చేయించేస్తాననీ చెప్పి-కారులో గండిపేట వెడదామన్నాడు. యద్దరం
 మాట నిలబెట్టుకున్నాం-అంటే. అదంతటితో చెల్లు-అని తీక్షణంగా
 జవాబిచ్చాను.

యీ మధ్య రెణ్ణెల్లాగా రాఘవ దగ్గర్నుంచి పుత్తరవే రాక
 పోయేసరికి, కాశీవతిని కలుసుకున్నాను. కారు యాక్సిడెంటులో కుడి
 చెయ్యి మణికట్టు దగ్గర విరిగిందనీ, కట్టుకట్టారనీ, పుత్తరం రాయ
 లేకపోతున్నాడనీ చెప్పాడు. అండుకుగాను ఖర్చు పెరిగి డబ్బు
 సంపాదకపోతున్నట్లు చెప్పాడు. చిన్న చిన్న అప్పులు పోలేదు
 చేశాను. తరచూ పస్తులుండొస్తోంది. యిల్లుగలాయన చాలా
 నీచంగా మార్చాడుతున్నాడు. రాఘవ వంపించగానే తచ్చే సెయ్యొచ్చు
 గదా- అని, కాశీవతినీ రెండొందలు అప్పు యవ్వమన్నాను. నీకే

నేను బాకీ వున్నాను. తీసుకుందువులే-అని పాత వరస కంపబోయాడు.
చివాట్లేసి వచ్చేశాను.

మరో మూడెళ్లు గడిచాయి. యెలా గడిచాయో గుర్తు తెచ్చు
కోటానికి కూడా భయమనిపిస్తుంది. అబద్ధాలాడి, దాందికాలు పలికి-
కిరానా కొట్లోనూ అక్కడా యిక్కడా అప్పులుచేస్తూ-మొండికేసి
యిల్లు గలాయన గుచ్చే ముఠాకు మాటలు భరించాను. రాఘవకి
యిరవై ముప్పై వుత్తరాలు రాశాను. తను రాయలేకపోతే, తన
క్షేమం గురించి యెవరితోనైనా రెండు ముక్కలు రాయించమన్నాను.
దబ్బు పంపమనలేదు. వీలైతే తనే పంపునుగదా-పాడు యాక్సిడెంటు,
యెంత బర్నెట్ల వున్నాదో-యంకా నయం. అంతటితో పోయింది.
తొమ్మిది నెలలకి ఎముక కుదురుకుంటుందట.

పొద్దుట్నంచీ యేం తినలేదు. నీరసంగా వుంది. రోజాకి
వాక్కా పూట వట్టెడు మెతుకులు తిన్నా. విమ్యం గింజలు రాత్రితో
నిండుకున్నాయి. మళ్ళీ ఆ పేటు దగ్గర పుచ్చుకోవాలంటే యజ్ఞం
చేసినంత పని. ఐనా తప్పదుగా-యిల్లుగలాయన బట్టల దుకాణం
నుంచి వచ్చే వేళయింది. కాసేపు ముఖం చాచేస్తే, ముఠాకు
మాటలు వకపూట తప్పినా తప్పివట్లేగా-అనుకుని, లేచాను.

తాళం వెయ్యబోతుండగా-యింటిముందు కారాగిన చప్పుడు-
అచ్చర్యం! కాళీపతి; దొల్లుకుంటూ వస్తున్నాడు. తాళం విగించకుండా
తలుపులు నెట్టి గుమ్మం లోపలికి వెళ్ళి నిలుచున్నాను.

"కుభవార్త. అరుణా" అంటూ లోపలికి రాబోయాడు.

అలాగే నిలుచున్నాను: అనుమానంగా వాడికేసి చూస్తూ.

"రాఘవ డ్రైవింగ్. సత్వెన్ ఫుల్లీ కంప్లీట్. వెంటనే
అపాయింట్ మెంట్ అర్దరిచ్చారు. విశాఖలో వేళారు. మధ్యాహ్నమే
తెలిసింది. సాయంత్రం రాఘవ దగ్గర్నుంచి తెలిగ్రాం వచ్చింది-చేతి
కట్టు యింకో రెండు వారాలలో విప్పుతారనీ. తను దైర్యంగా విశాఖ
పట్నం విమానంలో వెళ్తున్నట్లూ, నిన్ను నేరుగా అక్కడికి పంప
మనీ-" అని లోపలికి రాబోయాడు. రెండడుగులు లోపలికి వేళాం.
వచ్చి. జేబులోంచి కాగితం మడత తీశాడు. రెండు వందరూపాయ
నోట్లూ, ఓ కాగితమూ.

నా చెయ్యి వట్టుకుని, వేళ్ళ మధ్య ఆ కాగితాలు నొక్కుతూ, “వెంటనే బయల్దేరు. పడింటికి హావురా యెక్స్ప్రెస్సుంది. ఆ కాగితంతో అడ్రసుంది. రయలు దిగి టాక్సీ యెక్కి నేరుగా వెళ్ళు. ఐజీపీ డిన్నరుంది. నేను, అర్జంటుగా వెళ్ళాలి-కలెక్టరు భార్యవయ్యా పని నన్ను మర్చిపోబోతూ—” అంటూ బొలబొలగా నవ్వి, బయటికి దొర్లి పోయాడు.

వెంటనే ఐజీఆర్‌కి మువ్వయ్య రూపాయలు పెట్టి వో జార్జెట్ దీర కొని తెచ్చుకున్నాను. చింకిపీకలతేసి కడసారి చూపు చూస్తూ, అది కట్టుకున్నాను. అప్పుల విషయం తరవాత చూసుకోవచ్చు లెమ్మనుకుని, యెవరికీ చెప్పకుండా వెంటనే బయల్దేరాను.

మరసటిరోజు మధ్యాహ్నానికి వాల్తేరు చేరింది రైలు. టాక్సీ యెక్కి, అడ్రసు చెప్పి కూర్చున్నాను. పావుగంటకి ఓ పెద్ద బంగళా ముందు ఆగింది. దిగి, చుట్టూ పరికించిచూసి లోపలికి వెళ్ళాను. ఓ ముసలతను వరండాలో నేలమీద కూచుని వున్నాడు. నేను ఫలానా అనీ, రాఘవగారి కోనం వచ్చాననీ చెప్పాను.

లేచి దణ్ణం పెట్టి, ఆప్యాయంగా లోపలికి తీసికెళ్ళాడు. తను ఆఫీసు ఇమానుట. రాఘవ కేంపు కెళ్ళాడట. స్నానం ముగించి-యిల్లంతా పరిశీలనగా చూశాను. బోసిగా వుండి. యెంత ఫర్వీచరు కావాలో—యదంతా అమర్చాలంటే! తనొచ్చాక సామానుకొంటాననీ అందాకా హోటలునుంచి భోజనం తెచ్చి పెట్టమనీ చెప్పాడట.

యేరోజు కారోజు యెదురుచూడటమే అయిందికానీ, రాఘవ యింకా కేంపునుంచి తిరిగి రాలేడు. విసుగుగా అవిపిస్తోంది. అలా నీదికి వెడదామా-అని అనుకుంటుండగా, ఇమాను వచ్చాడు బయటి నుంచి.

“అరిజెంటుగా రాజమండ్రికి కేంపదేసినాడంట. పదేన్రోజు లక్కదే వుందీనెయ్యాలంట. తున్నుంది అటే యెర్లిపోనారంట. టీ. వీ. లో మకావంట, తవర్ని వెంటనే బయల్దేర్లి రమ్మని ఆఫీసు క్క-బురెట్టినారు.”

“రై లెప్పుడుంది?”

“యింకో గంటకుందాలి.”

కొత్తగా కొన్న ట్రిప్ కేస్ లో బట్టలు సర్దుకుని బయల్దేరాను.
రైలు ఆరగంటే లేటయినా ఆరుగంటలు లేటన్నట్లుగా అనిపించింది.

రైలు తుని స్టేషన్లో ఆగింది. చాలామంది భోజనాల కోస
వని దిగిపోయారు. యింకొద్ది గంటల్లో నా రానున్న కలసుకో
తోతున్నానన్న సంతోషంలో ఆకలిగా అనిపించలేదు.

యేం తోచక, ఎదురుగా వున్న బల్లమీద రెసరెపలాడుతున్న
పేషరు తీసి అవైపు యీవైపు చూసి, పేజీ తిప్పాను —

గుండెలో యేదో టక్ మన్న సంచలనం —

పోటో. రాను; ప్రక్కన వో అమ్మాయి.

నర్సీస్ కమీషన్ మెంబరు శ్రీ కాశీపతిగారి కుమార్తె చి. సౌ.
వాసంతికి హైదరాబాదులో నట్ కలెక్టర్ గా నియమితులై న చి. రాను
రావుకు జరిగిన వివాహసందర్భంలో తీసిన....

ఆ పైన నా కళ్ళకి యే అక్షరాలూ కనిపించలేదు.

సీట్లోంచి జారిపడిపోతానేమో అనిపించింది. పడినా పడక
పోయానా చాకటే.

కాశీపతిగారూ; అప్పుడనుకోలేదుగానీ, అనాడు నిజంగానే
కాలు జారాను.

సావిత్రి

సావిత్రి యింటిగుమ్మంలో కొచ్చి నుంచుంది. వాస్తాదన్న నమ్మకం లేని భర్త, వాస్తాదన్నట్లుగా చూసింది.

దుమ్ములోపడి నలిగిపోయిన తమలసాకులా ముఖం- విషాదంతో వాడిలింది. బాగా మాసిపోవటంవల్ల, నెయ్యటమే చిరుగుక్తో నేపినట్లనిపించే వాయిల్ చీర, నలిగిందని అనటానికి వీల్లేనంతగా నలిగి వుంది. గూటి దగ్గర పిగిలిన జ్ఞాతిలోవల—ఆ తినే ఆర్థాకలి తిండి మరే అవయవానికి దక్కకుండా గుండేసినట్లుగా అనిపించే గుండ్రని స్తనాలు; తేరగా వాస్తే తిని బలిపిన ఆదపడుచుట్లా వున్నాయి. యే ఆడదై నా అందంగానే కనిపించే చిత్తకార్తి కెళ్ళి తప్ప. సావిత్రి అందంగా వుంటుందని మరెవరికీ స్ఫురింపదు. అలా వున్నవళంగా రోడ్డువెంట వెడుతోంటే; ఏ మగచూపులూ ఆమె మీద ప్రత్యేకంగా నాలవు.

సావిత్రి దరిద్రంగా వుంది. దరిద్రంవల్ల దరిద్రంగా వుంది. దరిద్రం ఎలా వుంటుందంటే—దరిద్రం మరి దేల్లాగానూ వుండదు. దరిద్రం దరిద్రంలాగానే వుంటుంది. దరిద్రం నెత్తిన అలంకారాల కుచ్చు తురాయిలు పెట్టినా దరిద్రం అంటే తెలియనివాడికి దరిద్రం అంటే తెలియదు. అది అనుభవైకవేద్యం. అంచేత అది మీ కను భవంలోకి వచ్చివుండకపోతే, చెప్పి లాభంలేదు; వచ్చివుంటే, చెప్పాల్సిన అవసరం లేదు. మరిదేవింటుంటే, తిరిగే కాటా, తిట్టే హోరూ లాగే రాసే చెయ్యిన్నూ—

చూడనట్లుగా చూసి, చూసినట్లుగా చూడకుండా, లోపలికి వెళ్ళింది. నుళ్ళి వచ్చింది. మళ్ళివెళ్ళింది. మళ్ళి వచ్చి మళ్ళి వెళ్ళింది. వెళ్ళి చూసింది.

పూచటావికల గూట్లో బిరదిగిసిన యేజ్ఞార్థం పిల్లణ్ణి కుని అంటకాగిపోతోంది, జ్వరం. చూట్టానికి యేజ్ఞార్థం పిల్లాడిలాగే వున్నాడు గానీ, వాణ్ని కూడేళ్ళ క్రితమే కనింది సావిత్రి. వారం రోజులుగా వేతప్పకఁడా ధర్మాసువ్రతి వాళ్ళిచ్చిన రంగునిళ్ళు వాడికి తాగిస్తూనే వుండిగానీ, ఆ సీళ్ళకి చల్లబడిపోయే వేడి కాదని, అక్కడికి దొరికిన మేరకి అప్పుచేసి తెల్లటి మండవిళ్ళలు వాడింది, రంగుల ముచ్చిక మాత్రలూ, యంజత్తన్నూ వాడితే తప్ప లాభం లేదని పొద్దుటనగా కసురుకున్నాడు. ఆ వీధి మొగనవున్న చాత్తడు బాబు, యాభయ్ రూపాయలన్నా లేచి అని రావు. మధ్యాహ్నం కూటికొచ్చినప్పుడు మొగుడుతో అంటే, యాభయ్యే గదా గంటలో పట్టుకొస్తానని వెళ్ళాడు. ఆ మొగుడుకోసం అన్నట్లుగా, ఆ గూట్లో యింవాకట్టుంచి అటూ యటూ తిరిగింది.

వాంగి పిల్లడి వంటిమీద చెయ్యివేసింది. ఆమె కంట్లోంచి నీటి బొట్టు రాలింది. కాగుతన్న వంటిమీద వడిందేమో; పడటం తోట అవిరైపోయింది. బాబూ అని పిలిచింది. యద్దరికి వ్యధ్య కంజగోడలా జ్వరం అడ్డుకునుండటంవల్ల వాడికి విసిపించలేదు. చేత్తో కుడిపింది. గుండె గొంతుక చేసుకుని బాబూ - బాబూ, అని పిలిచింది. తళ్ళ రెప్పలు తెరుచుకోవటమైతే తెరుచుకున్నాయి గానీ, మూసుకోవటం యిష్టం లేనట్లుగా ఆగిపోయాయి. వాడి ముఖానికి అరిచేతులు చుట్టి బాబూ-బాబూ, అంది. విసిపించిందిలే-అన్నట్లుగా రెప్పలు ముడుచుకున్నాయి. కాసేపు ఎక్కడి గాలి చాలనంతఁగా పీల్చున్నట్లూ, మరి కాసేపు వినరంత గలికూడా చొరనివ్వకుండా అడ్డుకున్నట్లూ - కదల్చా, దిగుసుకుంటూ - సావిత్రిని కాలేస్తున్నాడు.

లేచి నుంచని, మళ్ళీ గుమ్మంలోకి వెళ్ళింది. తన భర్త రాడు. వేళకి వచ్చేవాడే ఐతే, మండులకి దబ్బులు తెచ్చేవాడే ఐతే; అతను తనకి భర్త ఆయ్యేవాడే కాదు—అన్నట్లుగా తల కదిపి, రోషలికి వచ్చింది. కింద వతికిఁబడి పిల్లడి మీద చెయ్యి వేసింది. ఆ ఆడర్దాలో భయంలో బలహీనంగా కొట్టుకుంటున్న నాదీ, అసలు కొట్టుకోనట్లుగా అనిపించింది అమెకి. భయంతో కంపించింది—

అనంతంలోకి విశ్వలంగా చూసింది. లేచి నిలుచుంది. కను
రెప్పలు వార్చి శ్వాస గట్టిగా పీల్చింది.

గబగబా ముఖపూఁ కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కుంది. రేకు
పెట్టె అడుగున వున్న కొత్త మాయని పాతచీర తీసి కట్టింది.

వీధిలోకొచ్చింది. వడి వడిగా నడుస్తోంది. మనకమనకగా
వున్న బొమ్మల్లా ఆలోచనలు జరిగిపోతున్నాయి. వెనక్కి-అమె
శేషావతారం యింట్లో వంటమనిషిగా వుంటున్నప్పటి చాళా.

వంటమనిషిగా వుండతగనిదే ఐనా, అప్పట్లో శేషావతారం
యింట్లో వంటమనిషిగా వుండేది సావిత్రి. ఎందుకండేదంటే; అపీ
సర్దుగా వున్నవాళ్ళలో చాలామంది గుమాస్తాలుగా వుండాల్సినట్లూ
గుమాస్తాలుగా వున్నవాళ్ళలో కొద్దిమంది అపీసర్దుగా వుండాల్సినట్లూ
వుండొచ్చినందుకు వుండేది.

శేషావతారం ఎంతో దయతో చూసేవాడు. ఆయన భార్య,
నోటి గట్టితనమేగానీ, మనసు మెత్తన. పిల్లలు యే విషయపూఁ
పట్టించుకునే వాళ్ళు కాదు. సావిత్రి తొమ్మిదో తరగతిదాకా చదివి
నట్లు తెలిసిపోయాక తీరికనమయంలో చదువుకుంటూ మెట్రిక్
పరీక్షకు కట్టమన్నాడు. పుస్తకాలు కొని తెచ్చాడు. అప్పటికింకా
సావిత్రి మొగుడపని సావిత్రి మొగుడు, అప్పట్లో శేషావతారం
యింటికి అడపాదడపా వచ్చిపోతుండే వాడు. అతను శేషావతారా
నికి దూరపుచుట్టం. రూపాయి రెండూ అడిగి పుచ్చుకుపోతూ వుండే
వాడు. వనీ పాటా లేను. జాలాయి తిరుగుడు. కిక్కిబడ్డి పెట్టుకుని
కుదురుగా చేసుకునేట్లయితే డబ్బు సర్దుతారా పెదవా. బాగుపడు-
అని శేషావతారం వోరోజున అంటే, సరేనని బడ్డి తెరిచాడు.

మాటలపోగేమో, బాగానే నడిపాడు. అప్పుడప్పుడూ చాటుగా
తాగేవాడు. వందా యాభయే శేషావతారం దగ్గరే చాచుకుంటూ వుండే
వాడు. సావిత్రి కంటపడితే నిలుపుగుడ్డేసుకుని చూస్తూ వుండిపోయే
వాడు. యేజ్ఞార్థం అలా గడిచింది. అంతలో సావిత్రి మెట్రిక్
పాసయింది. మంచి కుదురూ అదీ అబ్బిందని మెచ్చుకుని,
అతనికి సావిత్రికి పెళ్ళిచేశాడు. శేషావతారం. ఆ తర్వాత కిక్కిబడ్డి

లోనే బ్రాకెట్టు అదీ మొదలెట్టి ఐవారు వేలు సంపాదించాడు. ఆ మీదట బడ్డీ యెత్తేసి, లారీలనీ యివనీ అవనీ దిగి, రాజమండ్రి నుంచి కాకినాడకి మళ్ళా, యెత్తేశాడు. కాకినాడ వాచ్చాక సావిత్రి పిల్లణ్ణి కనింది. ఆ వ్యాపారవఁదనీ యీ వ్యాపారవఁదనీ ఆ డబ్బు హరించింది. ఎందులోనన్నా నాలుగురాళ్ళు గిడితే తాగుదూ గట్రా అనుసానా లతో గడుపుతాడు.

యిల్లు గడవక, సావిత్రి ఎలిమెంటరీ స్కూల్లో టీచరుగా చేరింది. పక్కవీధిలోనే స్కూలు. దాంతోతే సంసారం గడవటం అందులో కూడా ఐదూ పది గుంజుకుపోతూ వుంటాడు. సావిత్రి అప్పుడప్పుడూ అనుకుంటూ వుంటుంది. తను యీ వెళ్ళికి ఏదైనా పడకపోతే బాగుండేదని. తనంటే యిష్టపడిన వాడు, కుదురుగా వ్యాపారం చేస్తున్నవాడు భర్త అవటం; అందునా తనని కూతుర్లా ఆప్యాయంగా చూసే శేషావతారం సూచించటం వల్లా, అందుకు యిష్టపడింది. కిళ్ళిబడ్డీ ఎత్తేసి యేవేవో వ్యాపారాలంటూ మొదలెట్టి వస్తుడు, శేషావతారం చాలా నొచ్చుకున్నాడు, చివాట్లేశాడు.

శేషావతారం కళ్ళముందు మెదిలేసరికి, ఆమె కళ్ళు తడి బారాయి.

•

•

•

“వో టీ యిచ్చుకో గురూ” అని పోలిశెట్టికి ఆర్డరేసి కొయ్య బెంచీమీద కూచున్నాడు పింహాచలం. అంతలో దూరాన కోదండం కనిపించటంతో లేచి నుంచుని గ్లాసు అందుకుని గబగబా తాగేశాడు. రిజ్జ తోరుగా తొక్కుతూ కోదండం దగ్గిరికి వెళ్ళి, ఆపి, దిగుతూ. “యేటిగురూ నాన్నచ్చిపోనాననేటి, నడిసిబోతందావ్!” అన్నాడు.

“నువ్ వచ్చిడానికి ముందు యీ పూరు సావాలా. పింహాచలం!” అని బొరబొలా నవ్వాడు, కోదండం.

“యయ్యాలి ఆటకో కూకోలేదేటి గురూ!”

“కూడుంటే యాభయ్ రూపాయల్నిచ్చినయ్. కైలాసంగడికి నరిభయ్ అప్పడాను. యిచ్చి కదలమన్నాడు. చిర్రెత్తుకొచ్చి ఆణ్ణి నాలుగుతికి యిలా పైకొచ్చినయ్.”

“యెక్క గురో పోదాం.”

“యేటి గిరాకీ, నోళ్లేవ(న్నా రాలిగయ్యేటిరా?” అంటూ రిజ్జ
యెక్కాడు కోడండం.

యెగిరి సీటుమీద కూచుని రిజ్జ తొక్కుతూ, “కోడి పలవా
తిందారేటి గురో?” అన్నాడు సింహావలం.

“టీ నీళ్ళకి డబ్బుల్లేక నేనేడుస్తాంటే, పలావంట పలావ్,”
జొర జొరా నవ్వాడు.

“పారం కోడనుకుంతన్నావేటి గురో? యంటి పెట్ట, మొక
మ్మీదకి పయటికొంగేసుకుని; వోణిశ్రీ నగుందంటే నమ్ము గురో;
మీసాలదావు నాడ్డికో యెట్టొచ్చిను.”

“యంటి పెట్టా లేదు. సంత పెట్టా లేద, వల్లకుందరా.
ఐనా యీ రోజుల్లో సానిముండలు సంసారల్లాగా వేషారేసుకుని
స్తన్నారు.”

“లేదు గురూ! కొత్త సరుకు. యెల్లటి స్తంభం అవకద
సెట్టువక్కన నిలబడి పిలిపింది. యెక్కి కూచుని, యేడన్నా లాడ్డికి
తీసికెలమంది. నానామాత్తరం కానుకో లేనేటి! సందేహం నేడు;
కొత్త సరుకే. ఐదు రూపాయల్నాకీదానికి అచ్చుకునింది. మీసాల
దావుకి వది. మరైతే డబ్బయ్ రూపాయకి రేటు తగ్గనంటి. వల్లె
మ్మని యెనిమిదో నెంబరు గదిలో కూకోజెట్టి జగ్గరావుకాడి
తెల్లీను. అడు నేడు. వుంటే ఆర్పి తీసికెల్లి దింపేసి. ఐదు రూపాయ
ల్నోటుతో సీవ(సరుకుచ్చు కుందారనుకున్నాను. యేటి సెయ్యడవా,
అని ఆరోచిస్తా నీళ్ళు తాగుతాంటే; నువ్వగుపిచ్చీవు గురూ! నీ
జన్మలో అనాటి సరుకు సూసుండవు. యెదవ డబ్బయ్ రూపాయలు.
యాయాల తగలేత్తాం, రేపు సంపాదాత్తాం-పోదారేటి గురో!”

కోడండం మనసు పీకసాగింది. సాలోచనగా బుర్ర కదు
పుతూ, “జేబులో డబ్బులుంటే నువ్వదగలంటరా నన్ను!” అన్నాడు.

“నీకేటి గురో, యెవద్దడిగితే యయ్యడంట! గుర్రాజ సారా
తేసులో సాచ్చికం యిచ్చావుగ; అడ్డుడుగు.”

“సాక్షిం పేరుమీద అప్పుడే నూటనూటయ్ దాకా గొట్టా
నాడి దగ్గర. కాగా అదూళ్ళో లేడు.”

“మదేటి నెయ్యటం-జేకం దొరక్కపోతే, మీసాల బావు
గాదు పది రూపాయలు, నన్ను కక్కమంటాడు—”

“నివంచలం-వోటి చేదాం—ముందు నన్నో దెబ్బెసుకో
విచ్చి, జగ్గారావు యెక్కడుందీ చెప్తా. అలోగా అణ్ణట్టుకొచ్చి తగి
లించీద్దువు.”

“దొంగసాచ్చికారిచ్చిచ్చి నీదికోర్టుబుర్రైపోనాది గురో! సరే
వొప్పిసుకుంతాగానీ-నాకో రూపాయచ్చి, వొందో సత్తువగా నేడు.
ముందో గణాసడితేగానీ కదలేళ్ళను.”

“నోటులుంటే యింకా లేనేంటి!” అని జేబులోంచి చిల్లర
దబ్బులు తీసి, పింహావలం చేతులో పోసి-జగ్గారావు యెక్కడ
మతం పేసిందీ చెప్పాడు, కోదండం.

లాడి దగ్గర రిజ్జె ఆసి, “తిన్నగా యెల్లి నీ వస్తేసుకొచ్చి”
కొత్త సరుకు. పైగా బెడరు గొడ్డునాగుంది. అదేటి గొడవ నెయ్య
నేడు. నేనొచ్చిదాకా యెల్లిపోమాక. కింద మీసాలబావుకో ముప్ప
యైట్లు క్కూకునుండు” అని రిజ్జె తిప్పుకు వెళ్ళిపోయాడు పింహా
వలం.

సన్నగా యీలవేస్తూ మెల్లెక్కి తిన్నగా ఎనిమిదో నంబరు
గది దగ్గరికి వెళ్ళి తలుపులు నెట్టాడు. కోదండం. కాళ్ళు నేలమీదకి
అన్ని, మంచం అంచుమీద అలోచిస్తూ కూచుని వున్న సావిత్రి:
తల పైకెత్తి చూసింది—యెదురుగా గుమ్మంలో తన తర్త
కోదండం:

అహల్య

యెదురుగా కనిపించే టీ కాట్లాకి, అప్పుడే వచ్చిన రంగడి కూడా వచ్చిన వాడి పెళ్ళాం మంగితేసి చూస్తూ, మధ్య మధ్యలో చిలుందమ్ము లాగుతున్నాను. "గురూ" అని చిట్టిగాడు అనబంతో వాడికేసి చూశాను. వాడు, అప్పటికి కాసేపట్నుంచి నన్ను ప్రత్యేకంగా గమనిస్తూ వుండివుండా అనిపించింది.

"యీ రంగడుగాడు-గురో-మంగి నెంతెట్టు తెప్పదొచ్చినా ఆ జోగులుగాడు అక్కకి దబ్బుల్తీసుకోకుండానే టీ నీళ్ళో తాడు. గురో-యదయిన గొడ్డుకిమల్లే దానెంక సొంగ కాడుత్తూ సూత్తాడు. యీళ్ళని సూత్తాంటే నాకేమనిపిస్తందో తెల్సా గురో-మనిక్కుడా పెళ్ళాలుంటే టీనీళ్ళకి అవత్తడాల్సి రాకపోను గదాని...."

చిట్టిగాడు యేవేవిలో చెప్పుకుపోతున్నాడు. నా కవేసీ విని పించటంలేదు. నా గుండెలో చెయ్యేసి కెక్కినట్లయింది. భారంగా అనిపించింది.

"యేంటి గురో-అట్టా వుందావ్...."

తల విడిల్పి, నవ్వి. "చిట్టి నీకో కథ చెప్పనా" అని నేనంటూండగా చిట్టిగాడు పక పకా నవ్వుతున్నాడు. చిలుం వాడికిచ్చి, "చిట్టిగా, యీ బైరాగి ముండాకొడుకు కథలేం చెప్పగలడని అనుకుంటున్నావ్ కదూ? లేదురా-యివ్వాల కథ చెప్పగలను. యెందుకంటే, అది కట్టుకథ కాదు. నా శంగతి"—అని; సత్రవ మెట్లమీద అడుక్కొచ్చిన దియ్యం గట్టా గుమ్మరించి వేరు వేరుగా చేస్తున్న సత్తిరాజుకేసి చూస్తూ-

"అప్పుడు అది జరిగినప్పుడు ఆ ఐదీయా వచ్చిందని తెలవదు. ఈ మహాకసారి యేదైందనుకున్నావ్—యెప్పుడని? యీ మునుకు రానముండు. సావర్ల కోటలో పావుకారు భద్రయ్యని

చంపటంలో పాలువంచుకోక ముందు, దొంగసారా మొయ్యక ముందు, కాలేజీ అమ్మాయిల తార్పుడు పని చెయ్యక ముందు, జేబులు కొట్టడం మొదలెట్టక ముందు, తణుకులో కాయ్ రాజా కాయ్ నడపక ముందు, రాజమండ్రి జైలు సందర్శించుకోక ముందు— యేలూళ్ళో కలెక్టరాఫీసులో గుమాస్తాగా పనిచేస్తున్న రోజుల్లో సంగతి. యవన్నీ నీకు తెలిసినవే గవి నేను గుమాస్తాగా వుండే వాణ్ణి నీకు తెలివదు. యవన్నీ వొక యెత్తు; ఆ గుమాస్తా జీవితం వొకటి వొక యెత్తు.

పూళ్ళో వారం రోజులపాటు యేదో యెగ్జిబిషన్ పెట్టారు అహల్య పోరు పెట్టగా; వొక రోజున తీసికెళ్ళాను. కొట్టు ముందు వేళ్ళాడదీసిన చీరలకేసి అహల్య చూస్తూ వుంటే, నేను కొంచెం అవతలగా నుంచుని పోయాను. అటునుంచి రఘురాంగా రొస్తుంటే. “నమస్కారం సార్” అన్నాను. రఘురాం పిలాపురంలో ఆర్టీవోగా పనిచేసి, యిక్కడికి కలెక్టరికి పి. యె. గా వచ్చాడు. రఘురాం తల పంకించి అడుగు వెయ్యటోతూండగా—“యేవండీ యేవండీ” అంటూ సుడిగాలిలా వచ్చిన అహల్య, నా పక్కన మరో వ్యక్తిని చూసి, అగిపోయింది. అతను అహల్యకేసి చూసి, “యేవ్వోయ్ సుబ్బారావు, యెగ్జిబిషన్ చూద్దానికొచ్చావా!” అన్నాడు సాదరంగా.

“అవున్నార్—” అని నేనేదో నపుల్తోంటే. అతను తన చూపులు నా మీంచి అహల్య మీదకి మరల్చి, ‘యేవరూ’ అన్నట్లుగా నాకేసి చూశాడు.

“యస్సార్, నా మిసెస్-చూడాలని ముచ్చటపడితే—” అని మిగతా మాటలు నోట్లోనే నాన్నాను.

“గుడ్!” అని ఛీర్పుర్గా అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

“యెవడు వాడు? యేదో చుట్టరికం వున్నట్లుగా చూస్తాడు నా కేసి?” అంది కోపంగా.

“చుట్టరికం లేకపోవటమేంటి. వాడి దగ్గర పనిచేసే గుమాస్తా పెళ్ళానివి గదా నువ్వు!”

“మీ ఆఫీసరా?” అని ఆశ్చర్యంగా చూసింది. అందులో—

చీకట్లోంచి చీకట్లోకి

అనీవరంతటివాడు తనకేసి ప్రత్యేకంగా చూసినందుకు తనకి యేదో
త్వప్తి కలిగినట్లు అనిపించింది. నాకు మండింది.

వీరా, జాకెట్టు, నిక్కరు, బట్టా లాంటివెలాగూ కొనే
ప్రసక్తి లేదు కాబట్టి.... రెండు అల్యూమినియం కూరగిన్నెలు, వక
గరిటా లాంటివి కొనిపించాక.... అహల్యతో యింటికి చేరుకున్నాను.

అలా మా వీర గుమాస్తా దంపతుల్ని చూసిన రఘురాంకి,
నేనంటే జాలి కలిగుండాలి, అక్షినుకి కాస్త ఆలస్యంగా వెళ్ళినా,
వడ్డికి దబ్బిచ్చినవాడు వాస్తే బయటికి వెళ్ళి వాడితో వాక గంటసేపు
వేగొచ్చినా కరివేవాడు కాదు. యింటి కేవో పైక్కు తెచ్చుంటే, తీసు
కెళ్ళినప్పుడు కాఫీ యిప్పించేవాడు. వాకసారి అడిగాడు, “ఈవ్వుం
దేది యెక్కడోయ్?” అని. చెప్పాను. “అహా, ఆ వెనక వీధిలో
కంట్రాక్టరు శంకరయ్య యింటికి అప్పుడప్పుడూ వస్తూ వుంటాను.
అటు ప్రక్కన నువ్వెప్పుడూ కనిపించలేదు. కనిపిస్తే, మీ యింట్లో
కాఫీ తాగిపోయేవాణ్ణి సుమా!” అని, సన్నగా నవ్వాడు. “అంత దయ
వుండాలేగానీ-యీసారి-తమరు దయచేస్తే నా భాగ్యంగా భావిస్తాను”
అని అన్నాను. “పూ, రేపు ఆదివారం సాయంత్రం శంకరయ్య
రమ్మని యిన్వైట్ చేశాడు. వీలైతే వాపసులో ఒస్తారే....” అని
అన్నాడు.

ఆ ఆదివారం సాయంత్రం యేడు గంటలకి వచ్చాడు.
అహల్య అందిందిన కాఫీ తాగుతూ, “మీ ఆదిద కాఫీ బ్రహ్మాండంగా
చేస్తుందోయ్!” అని మెచ్చుకున్నాడు.

చింపిరి జుట్టుతో, చిరుగుల మురికి బట్టల్లో రోజు కొచ్చిన
నాలుగేళ్ళ మా అబ్బాయిని, రెండేళ్ళ అమ్మాయిని చూసి—వెళ్ళ
బోతూ, గుమ్మం దాటాక, “యేవిటోయ్ సుబ్బారావు, పిల్లల్ని మరీ
అంత అభ్యాసంగా పెంచుతున్నావేంటి!” అన్నాడు. అప్పటికి,
“యేవని చెప్పేది సార్” అని పూరుకున్నాను గానీ-తరవాత;
అర్నెల్లు నేను జబ్బు పడినప్పుడైన రెండువేల అప్పుమీద పెరిగే వడ్డీ,
నెలలో చివరి పదిహేనోజులూ యెలా గడసార్చి వచ్చేది చెప్పాను.

ఆ తరవాత ఒక రోజు తను పూరి వెళ్ళబోతూ, భ్యాంకు

చెక్కు యాచి క్యామ చేసుకు రమ్మన్నాడు. తెచ్చి యాచాక, అందు లోంచి రెండు వందరూపాయల నోట్లు తీసి నాకిచ్చి, "కన్నందుకు పిల్లలకి కాస్త శుభవైన బట్టలైనా కట్టించకపోతే నేరవోయ్. వుంచు, తరవాత తీర్చుకుందువులే" అన్నాడు. ఆ డబ్బుతో పిల్లలకి తలా రెండు జతలు, అహల్యకి రెండు మంచి చీరలు, నాకో ప్యాంటూ షర్టూ తీశాను.

రెండు నెలలు గడిచాక, జనవరి పండుగ సాయంత్రం ఒచ్చాడు. "హాపీ న్యూ యేయరోయ్ సుబ్బారావు. మనవందరం కొత్త నవనెత్తరంలో కులాసాగా కొత్త టీవీతం ప్రారంభిద్దాం" అని గల గలా నచ్చాడు. నేనూ పళ్ళకిరించాను.

అంతలో అహల్య కాపీ తీసుకొచ్చింది. అసలే బహు ఆదరంగా వుంటుండేవో, ఆ కొత్త చీరలో యెలా వుందను కన్నావ్!

అహల్య కప్పు అందిస్తోంటే చెయ్యాచాపి, "యదేవి(విటమ్మ) కురుపూ—" అంటూ ఆమె ముంజేతిమీద లేచిన పొక్కు పక్కగా వేయి అన్నాడు. కప్పు సానరూ కిందపడి, కాపీ చించి అతని తెల్లని వుజిన్ ప్యాంటుమీద మరకలు పడ్డాయి. రవ్వంత తీక్షణంగా చూశాడు నాకేసి.

"వెధవ్వోటి చేతులూ నువ్వు—చచ," అని అహల్య మీద విరుచుకుపడ్డాను. "పోన్లేవోయ్." అని, అంతలోనే తడుపుకుంటూ "అరె, సిగరెట్స్ మర్చిపోయినట్లున్నాను" అన్నాడు. "తెప్పించుకా నుండండి సార్" అని మావాణ్ణి పిలిచాను. "లేడు-అడుకోటాని కెళ్ళామ" అంది అప్పటికే వంట గదిలోకి వెళ్ళిన అహల్య. "పల్లె దులే, వెడుతున్నాగా బజార్లో తీసుకుంటాను," అని అన్నాడు. "అయ్యో కాపీ ఐనా యివ్వండి—నిమిషంలో తీసుకొస్తాను" అని గుమ్మంవైపు తిరుగుతుంటే, "యిదో, సుబ్బారావు—" అన్నాడు. వెనక్కి తిరిగాను. పది రూపాయల్లోటు తీసి, "గోల్డ్ ఫ్లేక్ తప్ప నడవదోయ్, మనకి. యీ వీధిలో దొరుకుతాయా?" అన్నాడు. "యెంతసేపు సార్, సెంటర్లో పబ్లికొస్టిను," అని వెళ్ళబోతుంటే,

“యది పట్టుకెళ్ళవోయ్” అని నోటు యివ్వబోతుంటే, “యెందుకులే సార్-” అని అంటూనే తీసుకున్నాను. అవతలి గుమ్మంవైపు తిరిగి. “అహల్యా, నేను సిగరెట్లు తీసుకొస్తాను, ఆ లోగా కాఫీ చేసివ్వు బాబుగారికి,” అని వదిలి వడిగా వెళ్ళిపోయాను.

మరో రెండు వారాల తరవాత, వో రోజు రాత్రి తొమ్మిది గంటలకి వచ్చాడు. కాసేపు అవీ యివీ మాటలు. కాఫీ, అంతలో సీరియస్ గా బిపోయి- “యీ పూట మూడ్ బావులేదోయ్” అని దిగులుగా ముఖం పెట్టాడు.

“మీకేం లోటు సార్-” అన్నాను.

“అవకోర్స్, నాకేం లోటుగానీ—వెధవది మూడ్ బావు లేదోయ్.... రెండు పెగులు పుచ్చుకుంటే తప్ప-”

“తీసుకొచ్చేదా సార్-”

“వు-వు-వు, కొనుక్కురానక్కర్లేదులే. కార్లో వుంటే, చూడు.”

వెళ్ళి తీసుకొచ్చాను. కార్లోంచి. రెండు ప్లేట్ల బిరియాని తెప్పించమన్నాడు. వెళ్ళి, అదీ సోదాలూ తీసుకొచ్చాను.

కాస్త పుచ్చుకున్నాక, మాంచి జోరుగా మాట్లాడుతూ నన్నూ పుచ్చుకోమన్నాడు. అలవాటు లేదన్నాను. “పుడుతూ యే అలవాటూ వుండదోయ్, అవసరాన్నిబట్టి చాలా అలవడుచుకుంటాం. యిదేం చెయ్యదులే. జెస్టు ఫర్ కంపెనీస్ స్పేక్.” అని ఒత్తిడిచేస్తే కాస్త పుచ్చుకున్నాను, భయం భయంగా. మరి కాస్త పోశాడు. కాదంటే- బాగోదని తాగేశాను. ఆ తరవాత నేనే పోశాను, తనకి. నగం పైగా నేనే ఖాళీదేశాను. యెప్పుడో సోలిపోయి-మెరుకువ వచ్చేసరికి లోన వంటగదిలో యేడుస్తున్నట్లుగా నన్నుగా అహల్య గొంతు వినిపించింది. అప్పటికి మత్తు వదిలింది. పాపం, యిలాంటి జాతర అహల్యకి అనుభవంలో లేదు-అనన్యంగా అనిపించిందేమో- అనుకుంటూ లేచి వెళ్ళాను.

చీరా లోపావడా బ్లెగ్గా-అహల్య ఒంటిమీద కుప్పలా వరుచు

కుని వున్నాయి. నేను రావటం చూసి కనురెప్పలు వార్చింది. తోడే బయటి కుదిరింది.

మానంగా గడిలోకి వచ్చి. కిందకి ఒరిగి, గచ్చుకేసి తల బాడకుంటూంటే-నా బుష్టర్లు జేబులోంచి పదిరూపాయల నోట్లు నేల మీదకి జారాయి.

పాత అప్పులు తీర్చాను గానీ కొత్త అప్పులు మొదలయ్యాయి. అలవాట్లూ అవస్థలూ పెరిగాయి. నాలుగ్గదల మంచి యల్లు వంద రూపాయల అద్దెకి తీసుకున్నాను. యిందుకూ అందుకూ అన్నింటికీ అలవాటుపడ్డాను.

యెనిమిది నెలలకి కములాంకి అనంతపూర్ బదిలీ బంది. పెళ్లా రెండు మూడు నెలల్లో నాకు ప్రమోషన్ అర్హర్స్ వస్తాయని చెప్పాడు. నాలుగు నెలలకి తెలిసింది స్కాలర్షిప్ డెన్సియర్ పైల్డ్, యితనిది పై ఆధికారిని సతనం చెయ్యటానికి వుచ్చుటవన్నే స్వభావం- అని రాసినట్లు.

అప్పటికే కలర్ మండూ, బజారు ఆడదీ. నేను మానుకోలేని అలవాట్లయ్యాయి. యింటి అద్దె, బట్టా, తిండి ఖర్చు పెరిగి... అప్పు పదివేల దాకా పెరిగింది.

అఫీసర్లంటే నాకు అసహ్యం వేసింది. కాగా, యే వెధవ ఎన్నాళ్ళుండేదీ తెలవదు. అఫీసుకు తిన్నగా వెళ్ళే అలవాటు తప్పిపోయి, పైలు వర్క్కు చూసి చాలాకాలమైపోయింది. కొత్తగా వచ్చిన అఫీసరు కిరవటం మొదలెట్టాడు. చెరామచా తిప్పేశాను. యేవేవో చార్జెస్ ఫ్రేంచేశాను. అది పుచ్చుకోకముందే, రాజీనామా కాగితం వాడి మొబాన వినరి కొట్టాను.

మరెప్పుడూ అఫీసర్ల జోలికి పోలేదు. కంట్రాక్టరు శంకరయ్య మునిసిపల్ ఛెయిర్మన్ సరసయ్య- అప్పులు తీరకపోయినా, ఐక్వర్యం పెరుగుతూనే వుంది. మోటారు పైకిళ్ళు ఎందరికి లేవని! ఐనా నన్నొక్కణ్ణే. మోటారుపైకిల్ సుబ్బరావుగారూ - అని పిలుస్తారు అందరూ.

అహల్య, యింటిగుమ్మం చాటిగానీ, నాతో మాట్లాడిగానీ చాలా కాలం బంది. యిద్దోనే వికలంగా వుండే వంటకునిగా

చీకడ్లొంచి చీకడ్లొకి

పనిమనిషి అన్ని పనులూ చూసుకుంటారు. నేను రాత్రిస్స యింటి
కొచ్చే సరికి మూడో నాలుగో అవుతూ వుంటుంది. మనసు పుడితే
అహల్య గదిలోకి వెళ్తాను. నిద్రపోతూ వుంటుంది. వంటిన వుంటే,
చీర జరిపి ఆమె మీద చోటుచేసుకుంటాను. మెలుకువవచ్చినా,
రానట్లే వుండిపోతుంది. యెప్పుడై నా రెప్పలు విప్పుతుంది. పీరిగా
నన్నుగా బలహీనంగా చప్పుడు చెయ్యని దరహానరేణ - అప్పుడైతే
నాశ్వాసలోంచి వచ్చే విస్కీ వేడికి కరిగిపోయేదేగానీ, యిప్పు
దెప్పుడై నా గుర్తుకొస్తే అనాడు భద్రయ్య గుండెలో దిగిన దురక త్తి
కంటే పడునుగా నా నరనరంలోంచి చీరకుపోతున్నట్లు, నాలోకి
దిగబడుతుంది.

పదిహేను రూపాయలకి చీర తెస్తే; పొంగిపోయి నా మెడ
చుట్టూ చేతులువేసి నన్నుక్కిరి బిక్కిరి చేసే అహల్య - టిష్యూ
చీర తెస్తే, కిందివాడికి పనికిరాదని రూఢిగా తెలిసిన పేకముక్కను
పారేసినంత లాభవంగా లైట్ గా, చూపుడూ బొటనావేళ్ళతో యెత్తి
బల్లమీదకి జార్చేది. యిప్పుడనిపిస్తుంది - అలా తను యెత్తిపారే
సిందీ తీసిపారేసిందీ నన్నేనని, గుర్తొచ్చినప్పుడు - ఆ అవహాసం,
కురుపులా నలపుతుంది.

వకరాత్రి ఎప్పటిలాగే మూడున్నర కరవాత వచ్చి మనసు
పుట్టి, తనగదిలోకి వెళ్తాను. మందంమీదకి జరుగుతూంటే, కళ్ళు
తెరిచి, 'వాద్దు' అన్నట్టుగా చేత్తో ఆవిరి. కొత్తలో సీట్ పుచ్చు
కుంటే గొంతు కాలినట్లు, నాకు గుండె మండిందినుకో, కళ్ళతో
తీక్షణంగా చూశాను. 'ప్లీజ్' - అని చూపు మరల్చింది, 'యేం,
కత?' అన్నాను. 'ప్లీజ్ - నాకు జ్వరంగా వుంది. అని అంది. 'యేం
అర్ధరాత్రిదాకా వుండెళ్ళిన ఆ వెధవైతే జ్వరం లేదా?' అన్నాను.

అంతలో ధభీమని వెనక్కి విరుచుకు పడ్డాను. యెత్తి, నా
చాతి మీద బలంగా తన్నిన తన కాయ పరుపుమీద అన్ని, లేచి
కూచుంది.

అప్పుడు నావంక తను చూసిన చూపు యీ గుంటూరు
కాగం కంటే ఎర్రగా మంటూ వుంది. ఆ మంటకి నాకు మరింత

మండుకొచ్చి, "నోసి బోకు లంజా-" అంటూ లేవబోయాను. రెంగున మంచం మీంచి గెంతి, నా చాతీమీద కాలువేసి నొక్కింది.

మొదట్లో రఘురాం విషయంలో మూర్ఖంగా మద్రతనం పోతే మండుకొచ్చి నాలుగుతికితే వచ్చినట్లు నోరు మూసుకుని పడివుండిన ఆ అహల్య! ఏం తోచక, యేవీఁ స్ఫురించక, దిగ్భ్రమగా అలా విశేష్టంగా చూస్తూ వుండిపోయాను.

"నాకుజ్వరంలేదు జలుబులేదు రోగంలేదు రొమ్మలేదు విచారం లేదు ఆకలిలేదు ఆవేదనలేదు ఆరోగ్యంలేదు ఆనందంలేదు కోపంలేదు శరణులేదు కాతిన్యం లేదు దీనత్వం లేదు బాధ లేదు సుఖం లేదు మనసు లేదు చాక్కు లేదు చీమూ నెత్తురూ లేదు సిగుళరవూ లేదు నీతినియమమూ లేదు మొగుడూ లేదు పిల్లల్లేదు వీధులేదు వాడు లేదు-తెల్లటి శరీరం వుంది- తులం యంతకి అని అమ్ముతాను కొంటావా కొనగలవా చేప్పు- తియ్ వెయ్ చూపాయలు తీసి యిలా పారెయ్, కుక్కలా నీకింద పడుకుంటాను. ఎందుకు! ఆ వెయ్యి చూపాయలూ నీ ముఖాన కొట్టటానికి నీ పేకాటకి నీ తాగుడికి నీ ముండలకి తగలెయ్యటానికి - నీదగ్గర నోరెత్తకండా ఎందుకు పడి వున్నాదో తెలుసో. సాదిద్దంకోసం - కాని యీ వాతావరణంలో పెరుగుతున్న ఆ బిడ్డలు నీకంటే ఘనులు కాగలరనీ నా చెయ్యి చాటిపోయారనీ యిప్పుడిప్పుడే తెలుస్తోంది- యెవరూ లంజా నేనే లంజానైతే నువ్వు బజార్లో అడుక్కుతింటూ ఏనాడో కుక్కకంటే హీనంగా వచ్చుండువు. యీ యిల్లా యీ సామానూ యీ నగలూ బట్టలూ యీ పిల్లలూ నీ అప్పులూ-అన్నీ నియ్యే- నేనుతప్ప- నువ్వే నువ్వే-నిన్ను కుక్కా అని పిలిస్తే విన్న కుక్క నిజవుడా కుంచించుకు పోతుందిరా- దాఫర్ రోఫర్-నువ్వేనువ్వే- నువ్వు లంజాకివిరా- కుక్కా పంది చుంచూ ఎలకా నక్కా పురుగూ కుమ్మరిపురుగూ పేదపురుగూ ముట్టుబట్టా....."

ఆ నూటల వుప్పెనలో మునిగిపోయిన నేను, ఆమె యిల్లు విడిచి వెళ్ళటం గమనించలేదు.

నీలవేణి

నీలవేణి, యీ సూపర్ బజార్ వుద్యోగంలో అర్హులైనాడు చేరింది.

అప్పటికీ యిప్పటికీ మీగడ రంగులో వున్న రబ్బరు బొమ్మలా కనిపిస్తుంది. తను చేరిన వారం రోజుల తరవాత చొక రోజున మా యిద్దరికీ ప్రక్క ప్రక్కనే డ్యూటీ పడింది. సందర్భం చూసుకుని మాట కలిపాను— రొచ్చు బుద్ధితో వంకర్లు తిరిగిపోలేదు; సిగ్గు లేకుండా విల్లులా వెనక్కి విరుచుకోనూలేదు. సాఫీగా, సాదాగా, చక్కా మాటాడింది.

వో నల్ల మేక, యెర్రబూచి, బోడావు, మిసీ పై జు ఒంటె, చీపురు పుల్ల, జోడు రబ్బరోళ్ళు, గాలి తీసిన బెజున్లతో కలసిన యీ విజయక్రిష్ణా సూపర్ మార్కెట్లో. నీలవేణి అప్రతుతిలా అవి పిస్తుంది. ఆ చట్రంలో యిమడదు. కాన్వెంట్ చదువు చదివి యే యెయిర్లైన్స్ ఆఫీసులోనో రిసెప్షనిస్టుగా వుండాలన్న వ్యక్తి.

అందఱూ ఆకర్షణ— రెంటిలో యే వాకడో ఐతే కొంతలో కొంత మేజుగా వుండేదేమో గానీ, రెండూ వుంటున్నట్లు అలాంటి చోట వుద్యోగం చెయ్యటం బహు కష్టంగా అవుతుండేది. వో రోజున డార్ప్ కొంటర్ దగ్గర డ్యూటీలో వుండగా యిద్దరొచ్చాడు. బొమ్మ గుమ్మగా వుందిరా అవి రెండో వాడితో అంటూ, నీలవేణి వెనక కేస్లో వున్న బొమ్మ గురించి అడుగుతున్నట్లు అమెకేసి చూపుతో సూచిస్తూ, "అరెంటా?" అన్నాడు. పదిహేను రూపాయలని చెప్పింది. "రోజుకెంత?" అన్నాడు వాడు కొరకొరా చూసింది. "అద్దేవ్వరా!" అన్నాడు రెండోవాడు. "సారీ రాంగ్ నెంబర్. అజా రైబ్రరీలో అమ్ముతారు ఆ బొమ్మల పుస్తకాలు."- వెళ్ళిపోయాడు. అవతల

వర్గ దగ్గరున్న ఆడవాళ్ళు హాయిగా నవ్వుకుని ఆనందిస్తున్నారు. ఆసింపించనూ పని— నాళ్ళలా కాక నుమూలు నాయర్ చీరలే

కట్టినా అంతిదిగా కవిపిస్తోంటే. మండుకొచ్చి! ఆవాళ రాత్రి డ్యూటీ నుంచి దిగి యిళ్ళకి పోయే దడబడలో అందరూ వుండగా— నీల వేణి ప్రక్క వరండాలో మూలగా నుంచుని వుండటం కవిపించింది. దగ్గిరికి వెళ్ళాను. నేను రావటం చూసి, తడబాటుగా కళ్ళతడి కాబోలు తుడుచుకుంది.

“రకరకాల బుద్ధులన్నవాళ్ళు వస్తుంటారు. వాళ్ళ మాటలు మనం పట్టించుకోకూడదు,” అన్నాను.

బోఁబోటా కన్నీళ్ళు రాలాయి.

“సారీ”

కళ్ళు తుడుచుకుని, పీలగా నవ్వింది.

“వాళ్ళ మాట అటుంచి తోటి వుద్యోగినియ—”

“వాళ్ళ లాగా మీరు లేకపోతే అంతే.” అన్నాను. ఒక విమిషం మౌనంగా వుండి, “నా వాలకవూ, ప్రవర్తనా చెడుగా కనిపిస్తుందా?” అంది. “ప్రవర్తన కాదు. రూపం—” అందంగా పున్న నేరావికన్నట్లు తల వొంచుకుంది.

ఒక రోజున నీలవేణి నేనూ వాకే కౌంటర్ దగ్గర డ్యూటీ చేస్తున్నాం. యిద్దరు స్టూడెంట్ తుర్రాళ్ళొచ్చారు. పువ్వుల డిజైన్ జార్జెట్ చీర చించి కుట్టించుకున్న గురూ షర్టులో వాకడు, మడత మంచం పట్టాలంటి బట్టతో కట్టిన బెల్ బాటంలో వాకడు—చీకేపిన తాటికాయల్లా బుర్రలు....

మాకేసి చూసి, “లక్ష్మిగై” అన్నాడు రెండోవాడితో. “ఓ వారం కాలేజీ మానేసి దీనిలో వుద్యోగం చెయ్యాలని పిస్తోందిరా బ్రదర్.” అన్నాడు రెండోవాడు.

తందాఁవన్నంత కోపం వచ్చింది నాకు. ఆ పైన వాళ్ళింకేం వాక్కుండా వెళ్ళిపోయారు. లేకపోతే, వాళ్ళతో దెబ్బలాటకి దిగాలని పించింది.

వో సోమవారం నాడు నీలవేణి డ్యూటీకిరాలేదు. ఆ మరనటి రోజూ రాలేదు. నెలవు పెట్టినట్లు తెలిసింది. ఆ సాయంత్రం నీల వేణి దగ్గిరికి బయల్దేరాను. ఆ కొద్ది పరిచయంతో నీలవేణి నాకెంతో

చీకట్లోంచి చీకట్లోకి

ఆత్మీయంగా అనిపించింది. హుందాగా, వినమ్రంగా ప్రవర్తించే నీల వేణిని చూడకపోతే మనసు అరాట పడతూ వుండేది. యిష్టపడితే పెండ్లి చేసుకోవాలని అప్పట్లో గట్టిగానే అనుకున్నాను గానీ, తరవాత తరవాత అంతగా అనుకున్నానని అనుకోను. సూపర్ బజార్ కి ప్రక్క వీధిలో రెండు గదుల చిన్న పోరనులో వంటరిగా వుంటుంది నీలవేణి. తన వివరాలు ప్రత్యేకించి చెప్పేది కాదు. నేను అడగనూ లేకపోయాను.

మొదట మీద నీరసంగా పడుకుంటుంది. జ్వరం. నన్ను చూసి పీలగా నవ్వివట్టే అనిపించిందిగానీ, నేను వెళ్ళినందుకు సంతోషించిందని నా కనిపించలేదు. కొంత కిషాయపూరిత గ్రూ యేదో వచ్చుకుందిట. డాక్టర్ ని తీసుకువస్తానన్నాను. వద్దండి. కాసేపు మౌనంగా వుండిపోయాను. వెళ్ళొస్తానని లేచాను. “మంచిది” అంది.

“మీ అభిమానానికి థాంక్స్” అని అననందుకు రవంతగా నొచ్చుకున్నాను. ఐనా బజారు వెళ్ళి, టెట్రాసైక్లిన్ హైడ్రోక్లోరైడ్ ఫార్ములా ముచ్చిక మాత్రలు, పక అరడజను బల్బాయిలు, డ్రాక్ష తీసుకుని వచ్చి వెళ్ళాను.

అవన్నీ చూసి, “మీరిలా చేస్తారనుకోలేదు.” అంది, కొంచెం కటువుగా. “తప్పుగా భావిస్తే తమిందండి.” అన్నాను. “తప్పుని కాదుగానీ—” అని తిండు కింద నుంచి వదిరూపాయల నోటు తీసి యిచ్చింది. వద్దన్నాను. “తెచ్చినందుకు థాంక్స్. డబ్బు తీసుకోక పోతే యివి ముట్టుకోను.” అంది నిష్కర్షగా. తీసుకున్నాను.

వారం రోజులకి తగ్గింది. రోజు విడిచి రోజు వెళ్ళేవాణ్ణి, అవీ యివీ తీసుకుని.

సూపర్ బజార్ లో మాతోపాటు పనిచేసే వెంకట్రావు, కేదారే శ్వరుడూ మా యిద్దరి వంతు వెకిలిగా నవ్వుతూ చూస్తోంటే మండు కొచ్చి— ఒకసారి యేదో మిష మీద వాళ్ళతో చెబ్బలాటకి పిద్ద పడ్డాను. మా యిద్దర్నీ గురించి యేదో ఆకాశరాగంన్న పుత్తరం రాశారు పెక్రటికీ. అది వెళ్ళిద్దరి పనే అని నా అనుమానం.

ఆ తరవాత ఒకటి గిండుసార్లు, నీలవేణి యింటికి వెళ్ళాను. కాపీ కాసిచ్చేది. పెద్దగా మాట్లాడేది కాదు, ఆ మాట్లాడే మూడు నాలుగు సూటల్లోంచే, నాకెంతో ఆత్మీయత, ఆభిమానం, అనురాగం అనుభూతికొచ్చేవి.

మరోసారి, మేమిద్దరం ఒకే కౌంటర్‌లో డ్యూటీ చేస్తున్నాం. యాద్రోచ్చారు. పి. యు. సి. మూడుసార్లు తప్పి, తండ్రిలు సంపాదించిన డబ్బుతో కంట్రాక్టులు చేస్తున్న మొహాల్లా కనిపించారు. టాయ్‌లెట్ సామాను లిస్టు యిచ్చారు. నీలవేణి నేనూ కేసుల్లోంచి అవి తీసిస్తున్నాం, వెనక్కి తిరిగి.

“నమ ర్తవకుండానే లేచిపోయాంది—” నన్నుగా అన్నా దొశడు. “నీకెలా తెలుసు?” అన్నాడు రెండోవాడు, జాలీగా. “యిన్‌స్ట్రక్షన్‌యో.” అన్నాడు.

‘నాకు వెర్రి కోపం వచ్చింది- సామాను తియ్యటం ఆపి, ముందుకి తిరిగి. “యేంటి” అన్నాను తీవ్రంగా. “మిమ్మల్నెవరే మన్నారు, మైన్ యువర్ దిజినెస్.” ధీమాగా అన్నాడు మీసాల యువకుడు. చరచరా అక్కణ్ణుంచి వెళ్ళిపోయాను. అరగంట తరవాత తిరిగొచ్చాను.

నీలవేణి ఆ రోజంతా నాతో యేం మాట్లాడలేదు. మౌనంగా తన పని చేసుకుంటూ పోయింది. డ్యూటీ ముగిసాక వెళ్ళదోతూ, “నా కూడా డ్యూటీ పదకుండా చూసుకోండి” హీన స్వరంతో అని తల తిప్పేసుకుని చకచకా వెళ్ళిపోయింది. నే నెంత పూర్వలాగా ప్రవర్తించిందీ— ఆ రాత్రికి వంటరిగా పడుకుని అలోచిండుకుంటే అర్థమైంది.

ఒక రోజున నీలవేణి వో రుణ్సురోలూ, కిరాణా షెక్షన్‌లో వున్నారు. యెందుకో వెళ్ళాను. “కిస్‌మిస్- యివాళ రేచెంత?” అన్నాడు అక్కడ నుంచున్న వ్యక్తి. కోపంగా వాడికేసి చూసింది నీలవేణి. వాడికి వెనకగా వున్న నేను, ఎవడా వీడు— అని ప్రక్కకి జరిగి చూశాను. కమర్షియల్ టాక్సాఫీసర్ రామచంద్రం.

పకపకా నవ్వుతూ. “కిస్మిన్ రేటు రోజు రోజూ మార
దండీ, యెంతిమ్మంటారు?” అని సరసంగా అడిగింది రుబ్బిరోజు.
వుక్కు వుక్కు. అని దగ్గినట్లుగా నవ్వుతూ. “అరకిలో కట్ట
వమ్మా.” అన్నాడు.

ఆ రోజు సాయంత్రం వీధిలో నడుస్తూ, “మీరీ వుద్యోగం
మానెయ్యండి.” అన్నాను. “భుక్తి?” అంది. మౌనంగా వీధి చివర
వరకూ నడిచి యెవరి దారిన వాళ్ళు వెళ్ళిపోయాం.

నెల రోజుల తరవాత ఒకనాడు పెద్ద గొడవైంది. సంక్రాం
తికి ముందు రోజు. బాగా రద్దీగా వుంది. నీలవేణి వాళ్ళ నాలుగు
కొంటర్ల అవతలి వుంది. యెనడికో, వస్తువులు కవర్లో పేసి ఇల్లి
మీర పెడకుంటే. ప్యాకెట్ తీసుకోతోతున్నట్లుగా చెయ్యి వట్టు
కున్నాడు. చెంప మీద వూచి కొట్టింది. వాడు పెద్దగా అరుస్తూ యిల్లు
పీకి పండిరేస్తూంటే. మేనేజరు వచ్చాడు.

“యాభయ్యే. రాత్రికి క్లాజ్ చేసి వెళ్ళే వేళకి రండి”. అని
అడుగుతూంది. చీ చీ, డీసెంట్ ప్లేస్ అనుకుని వచ్చాను.” అని
చెబుకున్నాడు మేనేజర్తో. “ష్యూ ఆర్వేస్ కీప్ డీసెంట్ పీపుల్-
యేద్ అపార్థం చేసుకునుంటారు. పరే, సారీ—” అని సర్ది చెప్పి
పంపేశాడు.

“గొడవలు రాకుండా చూసుకోవడం కూడా డ్యూటీలో
భాగవే!” అని నీలవేణితో కటువుగా అన్నాడు. మేనేజరు. నీలవేణి
కళ్ళు ఎర్రగా మండుతున్నాయి. చుట్టూ మూగిన వాళ్ళతో “మీ
డ్యూటీ చూసుకోండి.” అని వెళ్ళిపోయాడు.

అదే రోజు సాయంత్రం. వో యిద్దరు కుర్రాళ్ళు వస్తూ
నీలవేణి వున్న వైపుకి కనుబొమ్మలు ఎగరేస్తూ నా దగ్గరికి వచ్చారు.
వాళ్ళదిగిన బ్లెడ్లూ, పేష్టూ గల్రా తీస్తున్నాను.

“అది పెద్ద చెయ్యారోయ్- నా కెట్టా తెలుసనా. తలుకులో
మా పరంధామ్మావయ్య కంట్రాక్టులు చేస్తుండేవారు. అయిన్ని బాగా

గొరిగింది - అదంతా పెద్ద కథలే, తరవాత చెప్తాను."

పరుకులు తీసి బల్ల మీద పెడుతూ కొరకొరా చూశాను.

"ప్రేమలో పక్కదు గదా" అని న్యగతంలా పలికి - ప్యాకెట్ అందుకుంటూ, "మీరుండేది మా పేటలోనే అనుకుంటాను. యంతా లోతుకు దిగేముందు నన్నొకసారి కలవండి——" అని వడి వడిగా వెళ్ళిపోయాడు. వాడి కూడా వున్న వాడు నాకేసి జాలిగా చూస్తూ కదిలాడు.

మరో రోజున నీలివేణికి వెంకట్రావుకి పెద్ద గొడవైంది. పెరివు పెట్టి మధ్యాన్నమే వెళ్ళిపోయింది. సామాన్త్రం యింటికి వెళ్ళాను. చాలా సేపు మౌనంగా వుండిపోయాం.

"మీరీ క్షేద్యోగం మానెయ్యండి-" అన్నాను.

"మానేసి?" అంది.

"మీరు యిష్టపడితే నా అదృష్టంగా బావించి పెళ్ళి చేసు కుంటాను." అని అనాలని ఎన్ని సార్లో, అదివరకు అనుకున్న నేను మౌనంగా వుండిపోయాను.

లేది పెళ్ళి కాపీ చేసి తీసుకొచ్చింది. తాగకుండా తలొందుకుని కూచున్నాను.

రెణ్ణిమిషాలయ్యాక, "రెయ్యి మారిన ఆడదీ, చల్లారిన కాపీ పనికిరావంటాడు - త్వరగా తాగండి." అని; నవ్వింది.

కప్పు తీసుకుని తాగుతూ, "ఆ వెంకట్రావు నీచుడు" అన్నాను. ఆ మాట - వాడు నీచుడవటం నా కప్పు అని అంటున్నట్లుగా ధ్వనిం చింది.

"నేను వేని గురిందీ బాధపడటం లేదు. - మీ రిదవకండి." అంది.

మరి కాసేపు మౌనంగా కూర్చుని వచ్చేవాను.

ఆ మరుసటి రోజున, నీలవేణి డ్యూటీకి రాలేదు. ఆ మరుసటి రోజూ రాలేదు. పెలపూ పెట్టలేదు. నాలుగో రోజు వెళ్ళాను, సాయంత్రం యేడున్నరకి. తలుపు తట్టిన వదిలిమిషానికి తెరుచు కుంది.

తలస్పానం చేసినట్లుంది. జాట్లు భుజాల మీంచి వెనకగా పేళ్ళాడుతోంది. తెల్లచాయిల్ చీర; ఎర్రంచు. తెల్ల బ్లౌజ్.

నవ్వుతూ, “రండి” అంది. కుర్చీలో కూచున్నాను.

“దాగున్నారా?” అంది.

“మీరు రావటం లేదు?” అన్నాను.

“మానెయ్యకున్నారుగా!” అంది. “మానేకారా?”

“మానెయ్యొద్దంటారా?”

మానంగా వుండిపోయాను.

“చెప్పరేం?”

“అబ్బే—మానేసి—ఎందుకు—మానెయ్యండి.”

గతిగలా నవ్వి “కాఫీ తీసుకొస్తానుండండి.” అంటూ లోన గదిలోకి వెడుతోంది-వొత్తుగా కండా, గుండ్రటి వంపులు-వాటి కూడా నేనూ లోనకి వెళ్ళాను. కాళ్ళ నవ్వుడికి తుక్కిపడినట్లుగా వెనక్కి చూసి, -పీచుగా నవ్వి-

నాకే మనలో తోచక, “మీరు కాఫీ పెర్కొలేటర్ లో కాస్తాలో ఫిల్టర్లో?” అని అగిపోయాను.

“పెర్కొలేటర్ లో తయారు చెయ్యగలిగితే, పెర్కొలేటర్స్ అమ్మే ఆ సేర్వీగర్స్ నాకీ దేనికి!”

క్రికెట్ స్టా వెలిగిస్తూ, “అలా ఆ పీచు వచ్చుకు కూచోండి, యెలాగా యీ వంట గూడ్లొకి చొరబడ్డారు కాబట్టి.” అంది.

నేను నిలుచునే వుండిపోయాను.

నీళ్ళుగిన్నె స్టా మీద పెట్టి, వెనక్కి తిరిగి, పీట వార్చి
“కూర్చోండి” అంది.

కూర్చున్నాను. కాఫీ చక్కెర శుభ్రాలు తెచ్చి స్టా
ముందు కూచుంది.

మోకాళ్ళ మీద గడ్డం కొన అచ్చి నీలం మంటలోకి చూస్తూ
వుండిపోయాను.

రెండు కప్పులు కాఫీ కలిపి ప్రక్కకి తిరిగి, చక కప్పు నా
ముందుకు జరిపింది. బతువుగా తొణికిన స్తనాల కేపి చూస్తూ, వంగి
కప్పు తీసుకోబోతూ-మరొక వంగి అమె భుజాల మీద చేతులు
వేళాను. ఆ బతువుకి వెనక్కి వొంగింది. అమె బాలు తగిలి కప్పు
ఎగిరిపడి రెండో కప్పుకి తగిలి-రెండు కప్పులూ నేల మీద దొడ్లాయి.

నమ్మలేనట్లుగా నా వంక చూసి, అంతలోనే కోవంగా
చూస్తూ, “డోన్స్ ది యె పూర్.” అంది.

తన మీదకి ఒరుగుతున్న నాకేపి అనమానంగా చూస్తూ,
“యివ్వాలేదైంది మీకు, మతి చెడిన వాడిలాగా-”

అమె మీదకి పూర్తిగా ఒరిగి-

పెరుగులాడుతోంది. అమె మాతి మీద నా నుదురు అదిమి.
కోడి పెట్టని నోట కరుచుకున్న సక్కలా అమెని చేతులో పట్టేశాను.

*

*

*

పొవుగంట తరువాత, “క్షమించండి” అన్నాను తలవంచు
కుని.

“దేనికి?” అంది.

నేను మాట్లాడలేదు.

చీకడ్లొంది చీకడ్లొకి

“నన్ను పెళ్ళి చేసుకోండి, ఉమిస్తాను.” నవ్వీ నవ్వనట్లుగా
నవ్విన నవ్వడి.

నేను చూట్లాడలేదు.

“చూట్లాడరేం?”

“నేను-నేననదు పెళ్ళి చేసుకోను. పెళ్ళంటూ చేసుకుంటే-
మరేవెళ్ళి చేసుకోను. ఉమించండి.”

“దేనికో నెప్పనిదే ఉమించటం ఎలా?”

నక నిమిషం మౌనం.

“మిమ్మల్ని-మిమ్మల్ని, చెరిచినందుకు.”

నక పకా నవ్వి, “నేనంటే మీకు ఇష్టం, జారి. చివ్వుగాణ్ణి
చూసి జారిపడిన వుదత యేం చెయ్యగలదో మీరూ అంతే! నన్ను
మీరు చెరచలేదు. చెరచలేరు. ఆ నంగతి మీకు తెలుసు. ఎవరు
గానీ నన్ను చెరచగలిగిన స్థితే ఐతే, మీరు చెరచాల్సిన అవసరమే
కలిగేదికాదు, పెళ్ళిచేసుకునేవారు. వస్తూ, ఈ వుదతప్రపంచానికి, యీ
తోడేళ్ళ ప్రపంచానికి తాత్పర్యంగా గుడ్ బై.” అవి, చిరిగిన బ్లాజు
తీసేసి నా మీదకి విసిరి వదిలడిగా పెద్దదొక వెళ్ళిపోయింది. నేను
తలవంచుకుని ముండ గదిలోంచి బయటకు నడిచాను.

నిప్పువుండు

నా పేరు నీల.

నీలం ముఖమల్ తప్పకుని నిలుచున్నా; కెంపులు పొదిగిన పాలరాతి లాన్ని. పరమటి దేశాలనుంచి అక్రమ రవాణా బస్ రక రకాల పరిమళ ద్రవ్యాలు. నల్లు పొరులతో నింపిన, పోలీస్ స్నానాల తొట్టిలో గండుసేపు విహరించి వచ్చి అద్దంముందు నిలుచున్నాను.

నిలువెత్త అద్దం. దానికంటే నునుపుగా మెరుపుగా పాలరాయి గచ్చు.

నీలంరంగు జాత్ రోల్ విప్పి పక్కకి విసిరాను. నా వొంటి మెరుపు! ఉద్దాలా నేలా మెరిశాయి. నా నగ్గురూపు ఎలా వుంటుందంటే-పువ్వుల చెప్పను. చెప్పకపోవటం నా తప్పు కాదు. సెయ్యి నుంచి బదులేల దాకా ఒక్క రాత్రిలో తగలెయ్యగల స్తోమతా. జిలా మీకున్నదీ లేనిదీ తెలిదు, మరి!

కస్తూరి. మృగమదం, చందనం, రకరకాల పువ్వుల పరిమళాల సారం లాంటి వెన్నో కరిపి తయారు చేసిన పరిమళం-ఈ పరిమళం బజార్లో దొరకదు. ప్రత్యేకం సొంతంగా తయారించుకున్న పరిమళ ద్రవ్యం-స్ప్రేయర్తో ఒళ్ళంతా చిలిక రించాను. ఒంటి వేడికి అవిరై ఒంటికి యింకిపోయింది.

ముస్తాబు బిల్లముందు కూచున్నాను- పౌన్డ్ షన్ క్రిములూ, రోషన్లూ, పౌడర్లూ, రంగులూ- ముస్తాబు ముగించాను. ఎరుపో, పసుపో, తెలుపో, నీలవో-ఏదో సరిగా చెప్పలేని రంగువీర. నైలాన్ లాంటి రబ్బరు, రబ్బరులాంటి నైలాన్ వీర-ఒంటి రంగునా

కలిసే లో పాపదా అంటే, ఏ రంగుదో మీకు తెలియదనుకుంటాను.
వెన్నెలతో సానబట్టిన మీగడలాంటి మెరిసే మీగడ రంగు.

చెవుల మీంచి ధ్వని, ముచ్చెన గుంటన పిగచుట్టి లేచాను.
నేను ఖరీదైన ఆకవాన్ని; ఒంటరి ఆకవాన్ని.

ఈ మహాబలినే సామానూ గట్టా ఏలాంటివో మీరూహించు
కోలేకపోతే మీకు తెలిసే అవకాశంలేదు. చెప్పే తీరిక, వోపికా,
అసక్తి నాకు లేవు.

అద్దం ముందు నిలుచుని నాకేసి చూసి నవ్వాను. 'నవ్వాననే
అనొచ్చా? అందరూ నవ్వేది నవ్వు ఐతే నేను నవ్వేది నవ్వు కాదు.
నే నవలు నవ్వను. నా దనలు నవ్వుకాదు ఇంద్రజాలిక రీలాలోరిలా
చందరీకం. అది అందరికీ సాధ్యం కాదు. బ్రహ్మచిద్యకు మించిన
మహాద్విద్య అది. చాలా ఖరీదైంది కూడా. అది చెప్పక్కర్లేదను
కుంటాను.

వన్నెండు కావస్తోంది. కోర్టుకి హాజరవ్వాలి. దీక్షాభి
ప్రీతి తమిషనర్ అల్లంరెడ్డి కొరిబితో తల గోక్కున్నాడు. అంటే,
నన్ను కోర్టుకి రప్పిస్తున్నాడు అదీ అర్థం. వెధవ చాలా పొగరుగా
మాట్లాడాడు. నేను పొగరుగా మాట్లాడతాను. మగవాడెనడూ పొగ
రుగా మాట్లాడకూడదు, ముందుగా అందుకు నేను అనుమతిస్తే తప్ప.
ఆ దున్ను వెధవని, యీ లెంపా ఆ లెంపా మాటల్తో పోయించాను.
ఎడాపెడా. ఆ కపి మనసున పెట్టుకుని నామీద కేసు పెట్టింపించాడు.
పెర్సీస్ లో స్పేషియల్ కలిసే జేబుర్ ముందు కూచుని పుండగా-
అనుమానాస్పదప్రవర్తనకట. ఆ యచ్చెని గుంజాను. నీళ్ళు నమి
లాడు. సాక్ష్యానికి ఇద్దరు కాళేజి కుర్రాళ్ళని వేసుకున్నాడు, చూస్తేనే
తెలుస్తుంది. పెర్సీస్ ఆవరణలో కూడా ఎన్నడూ కాబుపెట్టని, పెట్ట
లేని మొహాలని. ఆ కుర్రాళ్ళను పిలిచి పిసరంత నవ్వు చిందించాను.
మంచు ముక్కలా కరిగి నీళ్ళైపోయారు. చెయ్యి తాకించలేదు గానీ,
తగిలితే అవిరై పోను. పెర్సీస్ లో మీరు నవ్వాలోజునగానీ మరెప్పు
డైనా గానీ చూశారా అని అడిగితే, లేదని ఒప్పుకున్నారు. యన్నె

అందులో ఒకటికి దాన. రెండోవాడు వీడి స్నేహితుడు. అలా చెప్పాం కదా. యిప్పుడెలాగా-అన్నారు. మా లాయర్ని పిలిచాను. మీకు అబద్ధం చెప్పినట్లు మళ్ళీ చెప్పక్కరలేదు. నేను వేసే ప్రశ్నలకి నేను చెప్పినట్లు కోర్టులో జవాబివ్వండి అని వాళ్ళకి రెండు గంటలు కోచింగ్ యిచ్చారు విన్న.

వచ్చి కోర్టు ఆవరణలో దిగాను. పడవకార్లు, పలకకార్లు, గుర్రసెకార్లు, బోరకార్లు-ఆవరణలో కార్లు ఆక్రమించుకోగా మిగిలిన స్థలం బహు కొద్ది. అవన్నీ నాకు బాగా పరివయమైన కార్లు. దూరంనుంచి నాకేసి చూస్తూ చొరగ కూర్చుంటూ తృప్తిపడే కార్లు కొన్ని. కార్లులేని మనుషులు నా మనుషుల లిస్టులో లేని మనుషుల-వాళ్ళు చేరాడు.

పన్నెండింటికి బట్టి తీర్పు చెప్పాడు-కేసు కొట్టేశాడు. అప్పుడు డిప్యూటీ పోలీస్ కమిషనర్ అల్లంరెడ్డి ముఖం ఎలాగుండంటే మరెలాగూ లేదు. సున్నం పూసిన ఇటికలాగున్నాడు.

ఇంటి కొచ్చి పోలీసు కమిషనర్ కి పోన్ చేసి చెప్పాను. ముసిలాడు కాంగ్రెస్ మీద కంగ్రెస్ చెప్పాడు. వీడు నా ఫ్రెండ్. నా చుట్టూ తిరిగే వాళ్ళంతా నా ఫ్రెండ్లే. అలాకాని ఫ్రెండ్స్ అలా-అలా కాని వాడు ఫ్రెండ్లెలాగవుతాడు. రీలా విమంటువులో ఫ్రెండ్ అర్థం. అలాగనే వుంది.

* * *

ఈ రీలామహర్ ఎలాగుంటుందంటే మీ ముచ్చాత ముండలకిందా తాగుదుకిందా జారొడుగున్న పాత రాజ ప్రాసాదం లాగుంటుంది. యీ బంజారాహిల్స్ లో దిగబడి మసకమసకగా కనిపిస్తుంది. మీకంటే కనిపిస్తుంది. అది కాదు రీలామహర్-లోన చూస్తే తెలుస్తుంది. కరో విజయో తెరిక, తల తిరిగి, అసలు బంజారాహిల్స్ నేవే లేవనేస్తారు.

మీ దగ్గర వోట్లుచ్చుకోటానికొచ్చిన మినిష్టరుడి అనాటి ముఖం కనపట్టలేదేమో అని కాలుగాలిన పిల్లలా తిరక్కుండి-ఆ అసలు ముఖం చూడాలంటే; మీ పిల్లల పాలజిబ్బాలు భూగృహంలో దాచేసి, కొనరి కొనరి పదిరెట్లు ధరకి అమ్మే ఆ అదృశ్య హస్తం ముఖం ఎలాగుండేదీ చూడాలంటే; మీ బుర్రకి రాసుకునే కొబ్బరి నూనె, పోపు పెట్టుకునే శనగనూనె, నాలిక్కి రాసుకునే చింతపండ్చూ గ్లటా బంగారం వంచున ఎందుకు మండిపోతున్నదీ తెలుసుకోవా లంటే మీ యినపెద్దలోని వజ్రాల హారం దోచుకుపోయిన ఆ ముసుగు చుప్పి ముఖం ఎలాగుంటుందో తెలుసుకోవాలంటే, యీదొచ్చిన మీ అమ్మాయి లైతుకు పోయి ఏ బొంబాయి తోనో జేడా పరక్కి అమ్మేసిన వాడి మొగుడి ముఖం చూడాలంటే, అబ్బికి, మీ ముఖాలు ఎందుకు దరిద్రంతో చంచాలంగా జిగ్గోడు తున్నదీ తెలుసుకోవాలనుకున్నా - యీ లీలామహల్లో అడుగిడితే చాలు.

మీకు లీల గురించి తెలీదు. ఈ మహల్లో కాలిడిన వాళ్ళకి తెలీదు, అసలు లీలగురించి. అసలు లీలను నేను కాదు, నేననలు లీలని కాదు. అంచేత నా గురించి మీకు తెలీదు. తెలియాలంటే యీ మహల్లోని ఏ వస్తువును కదిలించినా - చెబుతుంది-వాటి భాష మీ కర్థవంతమే సజ్జంలో.

కొట్టుకోవటం ఏనాడో మానేసిన నా గుండెకి బదులుగా, కొట్టుకునే ఈ గోడ గడియారం, టిక్కు టిక్కు కొట్టుకునే- టిక్కు టిక్కు టిక్కు టిక్కు టిక్కు టిక్కు టిక్కు టిక్కు టిక్కు టిక్కు కొట్టుకునే టిక్కుటి క్కుటిక్కు టిక్కుటి క్కు..... చెరుగ్గడ చక్కెరగా మారటంలోంచి దిగబడిన పిప్పిలాగా, విశ్వ నృజనీయ కాండలోంచి దిగజారిన మొనాటనీ అంతా గద్దకట్టి టిక్కు టిక్కు టిక్కు టిక్కు - దాన్ని చూసి మరి నా గుండె కాయని చూడక్కరలేదు.

నేను కంటతడి పెడతానంటే, అంతకంటే మించిన పెద్ద జోక్ వుండదు. కాపిక్ జోక్, కాదంటే, ఏ చిన్నీ లాల్ నో, సలాం ఖాన్నో, హరిపర్షాద్ నో, పేరిశాస్త్రినో, రంగారెడ్డినో, వెంకయ్య

చాచకినో, అస్పారావునో, శతకోటి లింగాన్నో ఆదిగి చూడండి-
నవ్వీ నవ్వీ పొట్టచెక్కలయ్యేట్టు కంట తడెట్టుకుంటూ నవ్వీ నవ్వీ
నవ్వీ చస్తాడు. బావకపోతే నేను చచ్చారంటాను.

అప్పుడప్పుడు అవసరానికి నేనేడవటం వాళ్ళకి తెలుసు.
నేనేడిస్తే ఎంత రమ్మగా వుండేదీ మీకు తెలీదు, వాళ్ళకి తెలుసు.
వా కంట లాలే నీలా లేకుంటుందికి గంటల తరబదీ ఎదురుచూస్తూ
కూచుంటాడు. నొన్నకుండా కింద కరెన్సిన్లోట్ల కట్ట లేసుక్కుచుని
ఏడుస్తూ కూచుని ఏడుకుంటూ ఏడుస్తూ కూచుని నవ్వుతుంటారు.
అవి నీలాచూ కాదు, కన్నీళ్ళూ కాదు. బంగారు బొట్టు. ఆ బొట్టు
చప్పరించి, అవి విషంగా మారగా మూలుగుతూ వొచ్చి, నవ్వుతూ
చప్పరిస్తూ ఏడుస్తూ నవ్వుతూ మూలుగుతూ....

లోన గదిలో వేరే మంచం మీది దిండు పట్టుకుంటే రాలే
వుప్పుపోయిపోంది అవిరైన కన్నీడు- ఏ వేకువజా(వు)నో, పర
దొచ్చి అంతా కొట్టుకుపోయిన పొద్దుటిపూట ప్రిదిలిన నిర్లిప్తతలాంటి
ఏకాంతపు ఘడియలో తదివారటానిక్కూడా ఓపికలేవి కళ్ళు-ఎప్పు
డీకీ వున్న చోటునుంచి కదలేని, రోజ్ సెయింట్ పూసుకున్న గోడ
లాంటి కళ్ళచూపుల కళ్ళు---

ఏ హృదయాన్నీ కదిలించలేక, ఏ జీవితాన్నీ చిగురింపించ
లేక, ఏ సంసారాన్నీ నిజపలేక, ఏ అనురాగాన్నీ జాల్వారింపించ
లేక-కపికాద్దీ నడుస్తాన్నీ కళానికలుగా కదలదోసే వున్నాడీశక్తిలా-

ఎప్పుడైనా ఓ మంచుగుండె జాల్వారటోతే, కరుడు గట్టిన
కాతిన్యంలాంటి గతం అందుకూ కాకుండానే నేస్తుంది. గెలుపులోని
ఓటమి నరనరందో ప్రవహించగా-ఓటమిని గెలవలేకపోయిన నేను-
సాహిత్యపు ముసుగులో దూరి---

నిజంగా నాక్కావాల్సింది దొరకనిది, దొరికింది అక్కర
లేనిది- దొరికింది అక్కరలేదని, అక్కరలేనిది దొరికిందని, దొరికిం
దాన్ని దొరికించుకుని....

నాకు చిక్కకుండా వుండాలేగానీ, చిక్కినవాడు ఎప్పటికీ చిక్కిపోయే వుంటాడు. గవర్నమెంటు సెక్రటరీ రాజారావు చిక్కాడు. కాలికింద చెప్పులా పడుంటాడు. ఇంకెక్కడి రాజారావు-నా గుంజుడికి గాను అంచాలు పట్టి పట్టి పట్టుబడిపోయాడు. చిప్ప చేతికొచ్చింది. వాడికంటే కావాలి. కానీ వాడి పెళ్ళాం-పాపం, దాని కిప్పుడు కన్నవాడు లేడు, కట్టుకున్నవాడూ లేడు. అది నా కోరికకి చిహ్నం-నేనేం చేపేడి!

భుజంగంపూలేడు, పోగేశ్వరాపూలేడు, చిదంబరంపూలేడు. అందరినీ కాళ కాలగర్భంలో కలిపేసి నేనున్నాను. నేనున్నాను. వుండి—

టిక్కు టిక్కు-గడియారం గుండె కొట్టుకుంటూనే వుంటుంది. అది ఆగదు. దానికి జబబూ జ్వరంపూలే తేవు. రోగంపూలే రొమ్మూ తేవు. అన్ని రోగాలనూ యానబుడ్బుకుంచేనే. గుండె, గడియారమవుతుంది; గడియారం, గుండె అవుతుంది. అది యంత్రం. గుండె గడియారం గడియారం గుండె. అది ఆగదు. టిక్కు టిక్కు టిక్కు టిక్కు టిక్కుటి క్కుటిక్కు టిక్కుటి క్కుటిక్కు టి—

గంగమ్మ ఏడుపుకి తుళ్ళిపడ్డాను. గుమ్మం అవతల వెలుగులో వెలిబడి నా ఏకటి గదిలోకి చూస్తోంది— “గా కొత్త పోర దొచ్చిండు.”

లేచి మీట నొక్కినాను. రైటు వెలిగింది. యంత్రం కదా, మీట నొక్కితే చాలు: మనసు వెలుగుతుంది, మోళ్ళు పొంగుతుంది, గుండె వలుకుతుంది, పేన్నెల చిందుతుంది, చిరునవ్వు జాల్వారితుంది. మీట, మీట నొక్కితే, మీట మీట, మీట నొక్కు మీటనొక్కు, నొక్కు నొక్కు నొక్కు, నా కొడుకుల్లారా నొక్కండి మరి నొక్కండి మీట మీట మీట మీట మీట—

యీ కొత్త గుంటడు చొంగల ముతా నాయకుడి యంగ్ అసిస్టెంట్ లాగున్నాడు. క్యామెలారతో త్రియేసెన్తో కూచుని

పాంపేనుచ్చుకుంటూంటే వచ్చి పరివయం చేసుకున్నాడు నెల్లాళ్ళ వాడు. వీడి చేతులో గూసాయా విలువ మరి పడిపోయింది. వచ్చ నోటుకీ పది పైతల బిళ్ళకీ తేడా గమనించనివాడు. యే దెబ్బవాడ తోనో, నకిలీ నోట్ల రింగ్ రీడర్ కి రథ సారథిలాగా పున్నట్లు న్నాడు. వ్యాపారం పందెం గుర్రంలా పోతున్నట్లుంది. అసిలీ నోట్లు వా మీద గుమ్మరిస్తున్నాడు- యెప్పుడో పట్టుబడితే, గళ్ళబనీనూ మట్టలాగుతో యే అరేళ్ళకో జెయిల్లోంచి బయటకొస్తాడు... వీడమ్మ కడుపుకాలా, మహా పోటుగాడు. ప్రాణం కడడుకుంది వీడితో-

సోఫాలో ఏటవాయిగా జారి, వుంగరాడుగా సిగరెట్ పొగ వదులుస్తాడు.

"యేంరా బాబూ, వేళకానివేళ యాలా వచ్చావ్!" అంటూ వెళ్ళాను.

"మహాదెచ్చుదొత్తే అప్పురే యేళ." అని కాల మీద కాల వేసుకుని మహాదర్జా వెలగబోస్తున్నాడు.

"వోరి నీ తీని మండా- నిన్నేదో, పోలీసులట్టుకు పోయారని నేననుకుంటూంటే..."

"యంత వ్యాపారం నడుపుతున్న నిన్నట్టుకుపోవి పోలీసోడు- నన్నెందు కట్టుకు పోతాడని!"

"యేవో, యే గుడంబా కేసులోనే దొరికిపోయి..."

"తదా, వీడొట్టి చిల్లర బుద్ధి- మనది పెద్ద బిజినెస్ లే. అయ్యన్నీ మీసాలాక ముందు మిణికానే గానీ..."

"దొంగనోట్ల బిజినెసే అనూ- ఐతే!"

"దోపి నీయమ్మా, అవురితే పేగురెక్కెడతావు గదే. మహ్మా!"

"అదిలిందికపోతే రెక్కెట్టలేననా!"

“సూత్రేనే తిక్కెట్టగలవు. అయ్యన్నీ యిప్పుడెందగ్గాని-
పొద్దుట్టుంచి వొక్క సుక్కన్నా యేసుకొటాని కీర్తక పోయింది-
తానీ తొరగ—

“ఓరే కిప్పుడూ—”

“చహా, యేంటా పిలవటం, నీకెన్ని సార్లు శెప్పాన్నేను,
నన్నట్టా పిలవొద్దని-ముద్దు ముద్దుగా, కిష్టా—అని నవ్వుతూ—”

“వూ, నవ్విలే—”

“రతనాలేకుందారని.”

“రత్నాలు కాదు. పళ్ళు.”

“పళ్ళే. దానిమ్మ గింజలంటి నళ్ళు.”

“దేనమ్మ గింజలేతిలే యెవతారు కుంటుందోయ్, క్రిష్టా!”

“నువ్వే.”

“అయ్యో, నీ చేతులు కందేసు క్రిష్టా, మాట మాత్రం
తెలిస్తే నేనే యేరి నీ వడిలో పోసుకోక పోదునా అని అన్నవట,
పెనకటికో నర్మకాలపు మదురానగరి కోవాముద్దు! ఆ రోజులు—

“వోర్నీ రిలేగన్నావలే—” విగ్గరగా అరిచాడు.

“చోరి మ్రుగం వెరవా—” అనుకుంటూ, “బాగా అరిపిపోయి
నట్లున్నావ్, క్రిష్టా.” అన్నాను.

రసగుల్లాల్లాంటి గజగలా రాలే మాటలు, మంచు దిందుపు
ల్లాంటి పన్నీటి మాటలు-యేవి కావాలనుకుంటే అవి, మీట నొక్కితే
చాలు.

“యేంటా చూపు?”

మీట మీట మీట. నొక్కు. మెత్తని కత్తి మొనలాంటి
చూపులు, కాంతిరేఖ లాంటి చూపులు, యంద్రవాసం లాంటి చూపులు-
యేవంటే అవి; మీట నొక్కితే చాలు.

భువనైక మోహనంగా నవ్వి. "యే పుచ్చుకుంటావ్
పీటర్ స్కాటా, ఏక్స్టి నై నా?" అన్నాను.

"చిక్చి నై నే."

గంగమ్మని పిలిచి చెప్పాను. తెచ్చి అన్నీ అమర్చింది.

మొదటిసారి గ్లాసులు ఖాళీ చేసి, వాడి గ్లాసొక్కటే నింపాను.

"పోసుకో. నీ కెక్కినట్లులేదు." అన్నాడు.

"నాకెప్పుడూ యెక్కి వుంటుంది."

కీర్ కీర్ మని నవ్వుతూ, "జాణలంజి మల్లే మాట్లాడన్నావే!"
అన్నాడు.

"జాణనీ నెరజాణనీ లంజనీ, పిరి లంజనీ, కాదనీ. యెవడా
అనే వెధవ, యిలా పట్రా-వాణ్ణి. యీ విస్కీ గ్లాసులో ముంచి
చంపేస్తాను."

"వోల్త్రైటు నూటనుకో. పొయ్. యాంకో గ్లాసొయ్. యింకా
ఆన్లై."

"తానంతటదే యెలా అస్తుందిరా కుర్రవాగన్నా, అనింప
కుండానే."

"యెవడు కుర్ర నాగన్న: నే నీ మొగుణ్ణి-నువ్వు నా గుంట
ముండవి."

మీట మీట మీట-నొక్కితే, కుడి యెడమవుతుంది. అటు
వయసిటవుతుంది. అదాటున చూస్తే నాకు అన్నలాగా కనిపిస్తాడు.
పకీత్తగా చూస్తే యేన్నర్థం చిన్నగా వుంటాడు. ఇంద్రలాలికం
వయసెంత? నిజంగా నాకెన్నేళ్లో చెలితే, వీడు అవళంగా గుండె అగి
పోయి చస్తాడు. నలభయే మూదేళ్ళకి ప్రౌఢత్వం కోల్పోవి ఇంద్ర
జాలికపు పడుచుడనాన్ని. నా వంట్లోకి యెక్కించిన యిస్ట్రోజెన్
యెంతో వీళ్ళకేం తెలుసు!

"తప్పుడు నాకొడకా-యెవరూ నీ ముండ? నువ్వే నా
ముండవి."

చీకట్లోంచి చీకట్లోకి

"యస్సో యస్సో. నేన్నీ ముందని. యెగ్గీడు. ఒప్పేసు
కున్నాం. మరిగంటే—"

"నీ మొనం. నాకాగ్గూమలకే తూరిపోతున్నావ్. పోయి
మంచం మీద తొంగి."

"నేన్నీకాదే తొంగుంటా."

"నాకాడకాక మరెక్కడన్నా తొంగుంటే, నేనే పూడుకోమ.
పడ. నడువ."

"యమానం ప్లా, యెక్కేసి మంచం మీద వాల్తాను."

"నీ మొబానికి విమానం కూదానా-మోకాళ్ళ రదివెక్కి
నడువు."

"చెయ్యన్నా అందిప్పు."

చెయ్య అందించి, "పడి చచ్చేవ్. నాకొస్తుంది చావ్.
యలా యలా భుజం మీద తరి ఆస్తి. నడుం మీంచి చెయ్య చుట్టి-"
అవి. "మనసులు వేరైనా మన తనువొకటేలే.లే.లే." అంటూ
నడిపించుతెల్లి మంచం మీదకి తోళాను.

మొప్పావుగంట గడిచింది. పున్నవాడున్నట్లుగా ఒగడిసుకు
పోయాడు. లేచి ఒంటికి బట్టలు చుట్టుకుని వాడికేసి-నాకు పరమం
అసహ్యం, వీళ్ళ కేసి చూడటానికి. నాలోకి నేను చొరబడిపోయి,
నా ఒళ్ళు వీళ్ళకప్పగించి-అంతే. వీళ్ళకేసి చూడాల్సిన అవసరం
నాకు లేదు.

అంతలో టంగలు చుట్టుకు పోతూ పరతయాతన పడుతున్నారు.
దుప్పటి విప్పి వాడి మీదకి విసిరి, "యేమైంది?" అన్నాను

"నేన్నీ."

"ఎక్కడా ఏం నొప్పి?"

“కడుపు నెప్పి. నాలుగైదునెల్ల కెప్పుడన్నా వొస్తంది-అమ్మా, వూ(-అమ్మా-”

భుజం మీద చెయ్యి వేశాను. “యేదన్నా మందు-పోసి దాక్టర్లని పిలిపమంటావా?” అన్నాను.

“అక్కర్లే. కాపేసటికి అదే తగ్గుతుంది. దాక్టర్కిది అంటు చిక్కనే రేదనలు. అమ్మా-వూ(-అమ్మా-యిక్కడ-పొట్ట మీద చెయ్యేసి నొక్కిపట్టు.”

వెల్లకిలా తిప్పి పొట్టమీద చెయ్యి వేసి నొక్కాను. దున్నట్లోకి యిండుతున్న చండలు, నా చేతికి అంటుతోంది. కళ్ళు మూసుకుని ముఖం విగబట్టి-దాద వోయ్చుకోటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

ఐదు నిమిషాలకి, కాస్త తగ్గినట్లుంది, ముఖం కాస్త సాఫీగా ఉంది. చెయ్యి తీవేశాను.

“చండలు” గొణిగినట్లుగా అవి. దున్నటి పక్కకి లాగేశాను. నేను పక్కకి తిరగబోతూండగా, తళుక్కున మెరిసిన మచ్చ. పొత్తి కడుపు మీద వచ్చి పుట్టుమచ్చ-యాభయ్ పై నడిచిళ్ళంత పుట్టుమచ్చ. మచ్చ మచ్చ-మోహన్ ఒంట మీది మచ్చ-క్రిష్ణమోహన్ ఒంట మీది మచ్చ-నా చేతుల్లో కరిగి స్నానింపించిన మచ్చ-మచ్చ మచ్చ జీవిత-మచ్చ మచ్చ మచ్చ జీవితం జీవితం జీవితం మచ్చ మచ్చ మచ్చ మచ్చ జీవితపు మచ్చలాంటి అలాంటి మచ్చలాంటి, మచ్చ లాంటి మచ్చ-

వదివడిగా వచ్చి సోఫాలో వెల్లకిలా ఒరిగి, తల, వైఅందు మీద అన్నాను.

వెదవగాడిద, మచ్చగాడిద, రోగంమచ్చంగాడిద. ప్రతి గాడిదా యేదో ఒక న్యూతిని రేపే మచ్చే - మచ్చ - అందంగా పచ్చగా తెల్లటి ఒంటి మీద - నా రక్తం పండుకు పుట్టిన నా బాబు ఒంటి మీది అంచాల మచ్చ-యే బాబు కోన(వైతే) ఎన్ని భరించానో ఆ బాబూదక్కలేదు. మగవాడి నైచ్యానికి బలిపాపియిన-

ఆ నైచ్యంతో నైచ్యం ఐపోతూంటే, గుండె రాయా చేసుకుని
బంధనాలు తెంచుకుని-మచ్చ మచ్చ-చుళ్ళి వీడి మచ్చ తళ్ళ ముందు-
తాగుబోతు వెధవ, ఖాసీకోడు వెధవ. దొంగ సాథా దొంగనొట్ల
దొంగబంజర దొంగ వెధవ, వెధవ మచ్చ మచ్చ మచ్చ వెధవ-

“లీలా.” ఏలుపు నివి తుళ్ళిబడి లేచాను.

స్వాంటు బిగించుకుని మంచం అంచు మీద కూచునివున్నాడు.
వాడి కేసి చూశాను. వాడి ముఖంలోనూ మచ్చే. మచ్చ మచ్చ-
వాడే మచ్చ-వీడి మొహం మండా-మండిన మచ్చ మచ్చమండి
మండి మండిన మచ్చ మచ్చ మచ్చ-

“తగ్గిపోయింది లీలా.”

కత్తి అంచులాంటి విషపుకాంతిలేని నా మనసులోంచి
దూసుకుపోయింది. వడివడిగా అడుగులు వేస్తూ సోఫాలో వారిగి
పోయాను.

“యేంటి, యేవైంది?” అంటూ వచ్చి నా పక్కన కూర్చు
న్నాడు.

మీట మీట మీట నొక్కు మీట, లీల మీట, మీటలీల
లీలలీ, లలీల లీలలీ, మీట మీటమీటమీట మీటమీట మీట, నొక్కు-
లీల, మీటనొక్కు, మీట లీల మీట-

“యేం లేదు క్రిష్టా, తమాషాకి,” అంటూ లేచి కూర్చుని,
మధురంగా నవ్వాను.

“వోయ్!” అంటూ నా భుజం మీద చెయ్యి వేశాను.

వాడి ముఖంలోకి చూసేబంతలోనే నా చూపు చుళ్ళి వారి
పోయింది. కన్న కడుపు దొర్పాగ్గంలా కుప్పకూలిన చూపు.

రెండు నిమిషాలు గడిచాయి.

గుండె మీద చెయ్యి వేసుకుని, "వీడవలేవూరు. క్రిష్ణా!" అన్నాడు.

"అన్నాకు నాయే."

"మీ అమ్మా నాన్నా-"

"అదొకదవ నాకొరుకంట. అదొకదవ లంజంట. ఆళ్ళ సంగతి నాకు తెలవదు. నేన్నేనేగానీ, యేంటి కత. అహా! లాగు తున్నావ్, సట్టిస్తావేంటి చెప్పు!" అని దొర దొరా నవ్వాడు.

మచ్చ మచ్చ. ఆ మచ్చ-అది ఆ మచ్చే అని ఆ మచ్చ చేత అనిపించను. అసలు ఆ మచ్చ అది కాదు. అది మచ్చే కాదు, కాదు లేదు. మచ్చ మచ్చ. కాదు కాదు-

"నే. పోతా, నాకో అరిజెంటు పనుంది మరి. డెక్కుండ(వై)న ముద్దొకటి పెట్టు. మరి పోవాలింక." అని, నన్ను దగ్గరికి లాక్కో తోయాడు.

దూరంగాజరుగుతూ, "క్రిష్ణా కలుసుకుంటే, యీ సారి పెడతా గానీ యిప్పటికి వెళ్ళిపో." అన్నాను.

"దోపి నీ నకదాంకేంగానీ-"

నా పాపాబు బూరికో దిగిదిస వెన్నదాకు-

"స్టిక్. యీ ఒక్కసారికి పూరికో." అని. లేవబోయాను.

లేవదివ్వకంతా పట్టుకుని ముద్దు పెట్టుకోబోయాడు. చాచి రెంప మీద కొట్టాను.

నీకదోంది నీకదోంది

దీమొరపోయా, “వోసి నీయమ్మా తిక్కలంజా-” అని
రుసకున లాడుకుంటూ బయటికి వెళ్ళిపోయాడు.

•

•

•

యీ ప్రపంచం పట్ల నాకున్న కసి తీర్చుకోవాలని. వాళ్ళని
నా తగుకు దెబ్బకులతో నేర్చుతో వూరింది. వాళ్ళ ఒంటిని రోగాలతో
కుళ్ళబెట్టి, వాళ్ళ మనసును చెదలై తిని, జలగలా వాళ్ళ దబ్బు పీల్చి-

నిప్పునై మండి మండి వాళ్ళని దగ్ధం చేశాను. పుండ్లనై
సలిపి సలిపి వాళ్ళని కుళ్ళబెట్టాను. ఐనా నేనోడిపోయాను. వాళ్ళకి
దాపు లేదు.

తలొంచుకు వెళ్ళిపోతున్నాను. జీవితం. తాదాత్మ్యపు
వైరుధ్యం.

సంఘంలో ఘరానాగా చలామణి అయ్యే పెద్దమనుషుల విల
రూపాలను బయటపెట్టి వాళ్ళ పరువు తీయాలని ఎన్నో పేజీలు
కాను, రాస్తున్నాను.

యిప్పుడు అవన్నీ బయట పెట్టకండా అర్ధాంతరంగా వెళ్ళక
తప్పనిసరి ఐంది. నా తరవాత వాటిని వెలికి తీసి అచ్చువెయ్యండి.
అవి ఎక్కడ దాచానంటారా? వాటిని వెలికి తీసే అర్హత నున్న
వ్యక్తికి అవి ఎలాగా కనిపిస్తాయి. ఐనా చెబుతాను. వాటిని ఎక్కడ
దాచిందీ- యీ గుండెలో- అది ఎండిన కన్నీటి పేటిక.

పవిత్రతా నీతిలేని లోకంలో అపవిత్రతలోంచి అవిసీతిలోంచి
అసహాయంగా అపహాస్యంగా జీవించాను.

కసి తీర్చుకోవటం కోసం. నేను యేదీ పోగొట్టుకోవాల్సి
వాచ్చిందో—అనే ఎందుకనుకోవాలి—నేను అభిమానంతో రయా

సాగరవై అనురాగజలధి బ పొంగిన రోజున చాన్ని నాకు చక్క-
నివ్వలేదు, యీ ప్రపంచం. ఈ ప్రపంచాన్ని నేను క్షమించలేను.
చచ్చినా క్షమించను. యింత కాలం చస్తూనే క్షమించకండా వుండి-
పోయాను. ఈ రోజున, నన్నావరించిన బలహీనత కారణంగా
బ్రతికిపోతున్నాను.

ఈ ఆత్మ—ఈ బహుచోరు ప్రభుత్వానికి దయ పడచలేను-
త్రీ సంక్షేమం పేరిట తాగేస్తుంది. అనాధకరకాలయాల కిమ్మంటారా
వుచూడ. యివ్వను- వాటికి అండగా నిలిచే గుండనక్కలు
తినేస్తాయి. మరెవరికీ యివ్వను—వాళ్ళకి చాపు లేదు.

అంచేత, ఈ ఆత్మలా మరేవీ చెయ్యొద్దు. ఈ మహలు
ఎవరో రానినట్లు, పడగొట్టండోయ్.... రాయ రాయ విడగొట్టండి.
ఈ రాళ్ళూ కలిపా, నగలూ కరెన్సీ నోట్లూ, తగుతు బట్టలూ-సమస్తం
నా కవం మీద పేర్చి గొట్టపోసి విప్పంటించండి.

చాక్కపర్తి నా ఆనేడేడి యివ్వలేదు. ఎవరికిచ్చానో చాళ్ళు
పుచ్చుకోలేదు. నేను నేనుగానే వుండిపోయాన రైన్యతవి.

యింక ఈ చిటికెనపేలి వజ్రపుటుంగరం మింగిన మరు
క్షణాన.

“మూచుండి నా వెనుక విక్రమ తలుపు.”

—: సమాప్తం :—

సమర్పణ

(మొదటి పేజీల తరువాయి)

అ లైంగికవాంఛ అరుణని రాచువతో శేషకొచ్చింది. పట్టణ జీవితం, బాబీ చాలని జీతం, వుందీ వుండని రాచువ వుక్కోగం అరుణకి చాలా నేర్పాయి. దీపరీకాన్ని మురికిని కష్టార్ని కరిగేయాలని కాలుజారింది. ఫలితం చేతికంది నోటికి చేరేరోగా యాచ్యున వాడే తన్నుకు పోయాడు. మిగిలింది తనకు తనే.

శేషావతారం మంచితనం, అరుణని గృహిణి సావిత్రిగా మార్చింది. కళ్ళనింజా పళ్ళ విగువుతో తొక్కిపట్టిన కన్నీళ్ళు, వమిలక్రింద బలిపిన పొలిండ్లు, చావు బ్రతుకుల మధ్య కదివటా యిస్తూ ప్రాణం - కొడుకూ, కక్కుర్తి మగడూ. సరిసరి కాగే అర్పించో. విగుస్తుకుపోయి తేలగుడ్లు వేసిన కొడుకు వంటిమీద పడలేక పడిన కన్నీటి బొట్టు, యిదెందుకూ పనిరాదన్నట్లు, అవిరై ఎగిరి పోతుంది. సావిత్రి తెగింది లాడ్డి కెక్కింది. తీరా తారసిల్లింది మొగుడే.

తరవాత ఒక అహల్య. గుమాస్తా మొగుడు రెండుతిరి అపీసర్ కి తగిలింది పాని సంసారిగా మారిస్తే పిల్లలతోనని అన్నీ చంపుకుని నరిపుచ్చుకుంటుంది అహల్య. అదే సంతానం పెడదార్లు పడితే. మగటి దున్నపోతు శృంగారం. తరించలేక మొఖాన పూసి గదప చాటి స్వతంత్రిస్తుంది.

బజారెక్కిన నీలవేణికి నూనర్ బజార్ లో వుద్యోగం భుక్తి. బుద్ధి పెంచుకోవటం నూని, బొడ్డు పెంచుకున్న ప్రతి తలకి మాసిన

యువకుడూ సరసమాడుకో చూసే సేర్వ గర్ల. పబ్బం గడుపుకొవ
టానికి పరివయం పెంచుకుని వీలు చిక్కడంకోటే యెంగిరి చేసిన
తోటి వుద్యోగిని 'క్షమించ'లేక నీలగా కొత్త ఆవతారం ఎత్తుకుంది.
ఎంతర్సో ముంచిన తప 'యాండ్రజాలిక నీలా రోలితా చందరీకం'లో
తనే మునుగుతుంది. కన్న కొడుకుతో క్రిడించి.

ఇదంతా రంకుగా కనిపించవచ్చు, అలాగూ చూస్తే. రైంగిక
వాచ ప్రీతి సర్వస్వం. పురుషుడికి జీవితంలో ఒక కోర్కె
మాత్రమే. అందుకే ప్రీతి నీలం అంత విజయవాంది, పురుషులు
కొనసాగి ఎగబడటం. ఆమెను చీకట్లోంచి చీకట్లోకి అన్ని పరిస్థి
తుల్లో వివిధ రూపాల్లో నడిపించినవి పాపాలే. కాని ఎన్ని పాపాలు
చేస్తున్నా, బ్రతుకు నూదిలో నడి ఎంతగా పెనుగులాడుతున్నా ఆమె
ఎప్పుడూ అందులో కూడుకుపోలేదు. యందుకు కారణాలు స్వార్థం
లేని కరుణ. బెదురు లేని అన్వేషణ, చరించని సాక్షిభావం. కాలు
జారడానికి ప్రేరణ. తన రాజన యాతన చూడలేని కరుణ. బాడ్డి
ఎక్కిందింది. కన్న కొడుకు మృత్యువుతో పెనుగులాట చూడలేని
కరుణ. సాని సంసారిగా బండగా బ్రతుకు యాడ్పించి కన్న
బిడ్డలు నడపునిండా తిని వంటినిండా బట్ట కట్టకుంటున్నారనే
కరుణాబింతమైన తృప్తి. (అరుణగా) కాలుజారి బోల్తావడ్డలు తెలుసు
కున్నా బెంబేలుపడకపోవడానికి, (సావిత్రిగా) బాడ్డిలో కూలిపోకుండా
విరిబిడ్డానికి, (ఆహల్యగా) అన్నీ తెంచుకుని. (నీలవేణిగా) రోడ్దెక్కు
డానికి ఆచారం, బెదురులేని అన్వేషణ. ఎన్ని బెబ్బలు తిన్నా తను
తనుగా నిలదొక్కుకోవడానికి తోడ్పడింది ఆమెలోని సాక్షిభావం.
వెరి ప్రేమతో నయినా, మాతృ ప్రేమ దాసిగా వున్నా, సాని సంసా
రిగామారినా, ఆరితేరినవేళ్యగా నాటకంనడిపినా, స్వతంత్రించి బ్రతికే
చిరు వుద్యోగినిగా వున్నా ఆమెమనోవృత్తిని అంటకండా దూరంగా

అమెనుండి వేరుగానిలబడి పరిశీలిస్తున్న తత్వం అమెలోకవిపిస్తుంది. ఒక స్థితికి రోబర్ట్ పోయి, బండబారి ఆ స్థితిలో యారుక్కుపోయే సమయానికి రోపలినుండి మనస్సు పొరల్ని చీల్చుకుని, అవరించిన విస్పహాయతని చేదించి వచ్చే యీ పరిశీలనాతత్వ కాంతిపుంజం అమెను మేల్కొలిపి యాంకోస్థితికి చేర్చుతుంది.

మొదటి రెండు కథల్లో కరుణ ప్రధాన ప్రేరక శక్తి. సాక్షి భావం కరుణ మరుగున వీలగా కవిపిస్తుంది. అరుణకు రాఘవతో లేది రావడం కాణజారడం అన్న స్పృహలేదు. రాఘవ కోసం పెద్దమనిషితో రమించినపుడు కాణజారిసల్లుగా నటించినా జారిం దనుకోలా. పేషర్ లో రాఘవ పెండ్లి పోదో చూపినప్పుడు కాణ జారిసల్లు సాక్షిభావం తెల్పుతుంది. సావిత్రి కరుణ, చూపు లతో తెలుస్తుంది. లాడ్డికెక్కించిన తెంపు యిచ్చింది సాక్షిభావం. పెడదార్ని పెరిగే పిల్లలు క్లాన్, కక్కుర్తి, వ్యవసాయ పెరిగిన మగడు, సంసారం సడవటానికి వాళ్ళప్పగించి, నలిగి మగత జ్వరంలో చీరకప్పుకుని పడుంది వారిచినా మీద చోటు చేసుకున్న మగడ్ని లాగి తన్ని తెగించి రోడ్దెక్కినపుడు అహల్యలో కరుణ అడుగంటి సాక్షిభావం పై చేయబడింది. మీది మనుగు మగడు తీయడం చాలా బలమైన వాక్ సంకేతం (symbol). యది అమెను కప్పిన తెర తొలిగించటం.

“చీరజరిపి అమె మీద చోటు చేసుకుంటాను” అనే బలమైన వాక్యాన్ని “అమె దగ్గరకి చేరుకుంటాను”గా మార్చడం, మన తెలు గులో కొందరు పాత్రికేయులకే తెలిసిన అక్షర వివరణ!

యీ వాక్యం “విప్పువుండు”లో టిక్కు.... టిక్కు.... మీట.... మీట.... నొక్కు.... నొక్కు....” అంత బలమైన వాక్

సంకేత రూపం (Symbolic representation) యాటునంటి వాక్యాలు మార్పటం వెన్ను విరవడం. సిలవేణిలో కరుణ కాపి కలిపి వ్యధంలో కవిపిస్తుంది. సమయం దొరకగానే కాపిపి భగ్నం చేసిన యువకుడి పేరపేర కళ్ళల్లో మనలే వాక్ ప్రతీకలో (image) చూపించాడు శ్రీ చందీవాన్. "అమె కాలు కగిలి కప్పు విరిగిపడి రెండో కప్పుకి తగిలి- రెండు కప్పులూ నేల మీద దొర్లాయి"- యాది చెరవడం మీద చక్కవి కనువిప్పు కలిగించే వాక్ ప్రతీక.

"హిమజ్వాలలో పెంచకండా తుంచేసి పుంచితే లీలగా పుండి పోయినలీల," యీ నోరాగు స్థితుల్లోనుండి పెరిగి 'విప్పుపుండు'లోంచి ద్విగుణీకృత మవుతుంది. తను కన్న ముద్దుల కృష్ణమోహన్ తో క్రిడించినట్లు నిలదీసి విడూపించిన పుట్టుమచ్చ హృదయంలో విప్పు పుండవుతుంది.

"టిక్కు.... మీట.... నొక్కు...." యాంత్రిక ట్రిక్కులు పనిచేయవు. యదంతా ఎందుకు చేపినట్లు గెజపులోని వోటమి కప్పి పుచ్చేందకు అడిన నాటకమంతా వోటమి గెలవటానికి వసికిరాల్సి దీనికి ఆర్థం. ర్యేయం గమ్యం ఏమిటి? వాంచల తుపాన్ విచ్చిన్న మయండి; తృష్ట అంతరించింది, పెళపెళ మరిగే కపి గెజపులో వోటమిలా నర సరంలో ప్రవహించి కన్నకడుపు కోతగా చూల్చింది, ఆన్వేషణ కూన్యం చూపింది. పూర్తిగా జీవితం తెలిస్తేనే కూన్యత దర్శితమవుతుంది, కూన్యం తెలియంపే జీవితం తెలియదు. దీని వెల షనిషి సర్వస్వం. యీ స్థితిలో- చెప్పవలసింది, చెప్పే అవసరం, మార్గం, భాష లేవు. యాది మునిగి చూడవలసిన లోతు. అంచేతే మౌనం. కూన్యాన్నీ మౌనాన్నీ తెలుగులో అనుభూతిరోకి సాహిత్యం ద్వారా తెచ్చింది చందీవాసే.

యీ స్థితిలో వేదన బోధన రోదనలకి చోటు లేదు. యీ విర్వాణ విషాదానికి జ్వలించిన అశ్రువులు బేలగా స్రవించవు. కూన్య దర్శన స్పర్శతో ఘనీభవించి, వెచ్చితిన్న దంకం క్రింద మందు

ముక్కలా హృదయాన్ని కొడుకుతాయా. తను ఆడది, తల్లి అనే వునికి నిరూపించుకోవటానికి, Camns, Cross purpose కొడుకని తెలియక అందిర్చి చంపినట్లు చంపేసిన తల్లిలా, తనును చాలించడమే మార్గం.

రచయిత సృష్టికర్తగా చేసేది సరళమైనది అందులో యిమిదే పాత్రల్ని సృజించడం, వీటి వెనక ప్రేరకమైన సృష్ట్యను భూతిని పాతకుడు ప్రత్యనుభూతింవేలా దృష్టి కోణాన్ని (point of view) ఏర్పరచడం. యీ మూడిటి హాల్సు వై చిత్రినే శిల్పం అంటారు. చండీవాస్ శిల్పం సజీవమైనది. అందుకనే వీరి రచన, మేరాచూపంగా అర్థం కాక ముందే, హత్తుకు పోతుంది, కదిలిస్తుంది.

కాలు జారింది కథ చెప్పింది అరుణ. కథ, నాయకతో చెప్పించడం వల్ల ఆమె కళ్ళు తెరవడం, వీతి చట్రం తెలుసుకోవడం, వివిధ దశల్లో చూసించడానికి వీలయింది. రాఘవ్ తో లేచి రావడం అరుణకు కాలుజారడం అని సంఘం అంటుండనే స్పృహ లేదు. రాఘవ్, తను దరిద్రం నుండి బయట పడ్డానికి కాలు జారినట్లు నటించి, జగుప్స విగమింగి, కాశీవతిని రంజింప జేయటం కాలుజారడ మనుకోడా. కాశీవతి కూతురుతో తన రాఘవ పెళ్ళి పోతో కళ్ళు తెరిపిస్తుంది. యిందులో చప్టామీద కాలుజారినట్లు అరుణ నటించడం చాలి శక్తివంతమైన నాటకీయ వ్యంగ్యం (dramatic irony)

సావిత్రి కథ చెప్పింది రచయిత. యీ ఎత్తుగడ- సావిత్రి గాథలా, బెందేలు పడడం, తల్లిగా తల్లిడిల్లడం చిత్రించడానికి బాగా వుపయోగించింది. కానీ, రిజివాలా- సావిత్రి మొగుడు సంభాషణ ఎంత సహజంగా నడిచినా కథలో సజీవ భాగం కాలేదు. యక్కడ శిల్పం చెబ్బింది.

అహల్య భర్త సుబ్బారావుతో చిలుందమ్మ సంఘంతో ఆమె కథ చెప్పించడం శిల్పం సజీవం చేయడం. గృహిణిగా ఆమె జూహనం, చెడినా నడిపుచ్చుకొమ్మ ఆమె మాతృత్వం, రక్తి-న తాల్మి కట్టలు తెంపుకుని విజృంభించడం, ఆమెను వరకయాతన పెట్టిన సుబ్బారావు చిత్రించడం వల్ల ఒక పంశశక్తి పాత్రకు చేకూరింది. నీలవేణి అందం ఆకర్షణ, కవ్వించే కండ మెరుగూ, ఆమెను ఆన కాళం దొకకడం తడవుగా చెరిచిన నకిలీ విప్లవాదర్శ భారతీతో పేలే నప్పా యువకుడు వివరించడం మంచి ఎత్తుగడ.

రీలే చివరికి తన కథ చెప్పుడం వల్ల ఆమె అంతరంగ తరంగాలు చూపడానికి వీలయింది. వీల జీవితంలో ముఖ్యంగా మూడు అంతర్ జీవితాలు కనిపిస్తాయి. తన అందం వెలుగుతో పురానా మనుషిన్ని పురుగుల్లా లాగి పిప్పి పిప్పి చేస్తూ ఆనందించేతత్వం. తనకుదా తాను తనని దాటి "నేను నేను కాదు, నేను కానిది నేను" అనే దార్శనిక వెలుగుతో తనవిజృంభింపికి నిమిత్తం చూపే సాహిత్యశరణా రయంతో ఏకాంత అన్వేషణ. తన భావరాగాలు పూర్తిగా అదుపులో పెట్టి, తనని తాను చంపుకుని, తను ఎంత యాంత్రికంగా మారినా తనలో చావని సహజకరుణతో ప్రాణం తోతుల్లో పారాదే ఆదతనం. యీ మూడు అంతర్ జీవితాలు ముప్పిరిని వేడించేది తన నెత్తురుతో నెత్తురు తన కండలో కండ అయినా, మొరటుగా వున్నా మగతనం వుట్టినదే శృంగార విషయంలో. Oedipus complex ని తల్లికిందులు చేసే చిహ్నం ముట్టం యిది. రీల క్రిష్ణ, శర్మిష్ఠి, శర్మిష్ఠికొడుకూ అని ధ్వనించే నాటకీయ వ్యంగ్యం (dramatic irony) వీరి సంభాషణలో చాల హృదయ సందేశం కలిగించేలా నడిచింది. అడవిగా తను ప్రారంభించిన తన కథ రీతిగా తను ముగించడంతో మొత్తం యతి వృత్తానికి మంచి విగి చేకూరింది. ఒకమనిషిని యంకొకరు ఇరుకులో పెట్టవచ్చు, హింపించవచ్చు, ఈ సంఘం మోటుమి-గెలుపుల చదరంగంలో చిత్తుగా ఓడించవచ్చు. కాని, పూర్తిగా నాశనం ఎవరూ చేయలేరు. తను నాశనం కాకుండా జనరు లండరినీ నాశనం చేయడం జరగదు. కాశీవతి తనని వోడించినా సర్వనాశనం చేయ

లేదు. అన్న ఆరుణ దైర్యం తను పతనం కాకుండా యితరుల్ని పతనం చేయడం జరగదు అని రీల గ్రహించిన విషాద వక్రొక్తి (tragic irony) గా మారడం 'చీకట్లోంచి చీకట్లోకి' కళాత్మకమైన సమగ్రత చేకూర్చింది.

చందీవాన్ పాత్రలు ప్రాణమున్న మనషులు, మాటలచిత్రాలు కాదు. పాత్రలుమూట్లాడేదిసజీవభాష. ప్రతివాక్యం అనుభూతికి అక్షర రూపంనజీవమైన శైలి. ప్రాణమున్న భాష. వాక్యం నడకలో భావం వూపిరి వినిపిస్తుంది. "నాకు జ్వరంలేదు రోగంలేదు రొమ్మలేదు బిచారంలేదు అకలి లేదు ఆపేదన లేదు ఆరోగ్యం లేదు ఆనందం లేదు కోసం లేదు కరుణ లేదు కౌత్యం లేదు దీనత్వం లేదు బాధ లేదు సుఖంలేదు మనసులేదు చొక్కు లేదు చీమూ నెత్తురు లేదు సిగ్గు కరవూ, లేదు నీతి నియమమూ లేదు మొగుడు లేదు పిల్లల్లేదు.... ఎవర్రా లంజ?....నిన్ను కుక్కా అవి పిలిస్తే విన్న కుక్క విజవునా కుంచించుకు పోతుందిరా—రాఫర్ రోఫర్— సువ్వే- సువ్వే- సువ్వే లంజడివిరా కుక్కా చందీ మంచూ యెలకా నక్కా పురుగు కమ్మరి పురుగు పేడపురుగు ముట్టుబట్టా" వ్యాకరణ సూత్రాల్ని సెరామ చిహ్న నియమాల్ని ఆధిగమించిన ఈ వాక్యం అహల్యకు "లేదు" అన్న తెంపరితనం, మాటలు అన్న తీరు, వేగం, కచ్చి, కరుకు, గొంతు జీర,-ఇవన్నీ చదివినప్పుడు మెదడులో చెదిరి వినిపిస్తాయి. హింస భరించే హృదయానికి పొజగు దెబ్బలాంటి ఘాతం తగిలితే ప్రళయంలా వగలగొట్టుకు నచ్చే జలలాంటి స్వేచ్ఛ మాతే ఈ వాక్యం, 'లంజడివిరా' అనే మాట-భాష, పలుకుబడి నుడికారం. పెంచడం. మొత్తం వాక్యం అంతా జీవంతో న్పందించే ఒకే వూపిరి వున్న మాట. తుంచితే నెత్తురు కారుతుంది.

గంభీర భావాల్ని ధ్వనించే ఉపుడు వాక్యం రోకూర్పు ('deep structure')లో, హృదయాంతర్గత భావ స్పందన వూహ సంవలనం వినిస్తాయి.

“అనలు లీలని నేను కాదు. నేననలు లీలని కాదు.”

“Once upon a time...avoids locating in a spatio-temporal frame” నేటి నిత్యజీవిత అనుభూతిలో పుట్టిన ఈ నూతన ప్రక్రియ.

అనుభూతి భాష రూపంలో వాక్యంగా జనించడంలో అనలు సాహిత్య సృష్టి రహస్యం దాగివుంది. యాది వివరించి తర్కరూపంలో మేధావరంగా చెప్పడం భాషకందని విషయం. యాటు నంటప్పుడు వాక్యంలో అనేక వాక్యాలు సంలీనం చేసి ఒకే వాక్యంగా బహిర్గతం చేయడం మనకు కనిపించే రచనా ప్రక్రియ. దీన్ని Chomsky అనే భాషాతత్వవేత్త లోకూర్పు ‘deep structure’ అని వివరించారు తన Transformation generative grammar సిద్ధాంతంలో.

ఈ వాక్యంలో వైరుధ్య భావాల వాక్యాలను సంధానం చేసి కలిపి—

1) వెలుగు చుట్టూ పురుగుల్లా మరానా వ్యక్తుల్ని తిప్పే లీల (అందరికీ తెలిసిన లీల) 2) లీలకే తెలిసిన లీల (అనలు లీల) 3) తన సహజ శక్తుల్ని వాంచల్ని అదుపులో పెట్టి యాంత్రికంగా మారిన లీల.

నేను లీలను

మామూలు భౌతిక లీల

లీల 1

నేను మీకు కనిపించే లీలనే

లీల 2

అంటే,

అనలు లీలను నేను కాదు + 2 మీరు తెలియదు.

నేను మీకు కనిపించే భౌతిక రీతిని 1

నేను అసలు రీతి ("జగద్వీతి")ని కాదు.

మీకు తెలిసిన 1 + 3 రీతి నేను కాదు.

అంటే: అసలు రీతి రీతి.

యందులో వాక్క అక్షరం కూడా కదల్చటానికి వీలులేదు.
ఏ మాత్రం మాట అక్షరం, మార్చినా- కదిల్చినా- పూవుతుంచిన
మొక్కలా వాక్యం దోసిపోతుంది.

మెలికలు తిప్పే వ్యభిచారి కామం వొత్తిడిని వాక్యం కదిలి
కలో చూపించడం: "వాత్తుగా కండా, గుండ్రటి వాంపులు- వాటి
కూడా నేను లోపలికి వెళ్ళాను" అనే వాక్యం.

చలోక్తిగా పాత్ర అన్న మాటలో కూడా కదిలించే విషాద
తాయ స్ఫురిస్తుంది. "చెయ్యమారిన అడదీ, చల్లారిన కాఫీ, పనికి
రావంటారు", "చిత్తకార్తి కన్ను" అనే మాట, జాతీయత ఏమాత్రం
చెడతండా సృష్టించిన కొత్త పదం. వుపమానాల్లో నూతనత్వం
ఏపుడనం కనిపిస్తాయి. "గూటి దగ్గర పిగిలిన బ్లౌజ్ లోపల-ఆ
తినే అర్ధాకలి తిండి మరే అసయవానికి దక్కకండా గుండేసినట్లుగా
అనిపించే గుండ్రటి స్తనాలు: తేరగా వొస్తే తివి బలిసిన అడవడు
చుల్లా పున్నాయి."

లోపల వూపరాడకండా గుండేను పిందే భరింపరావి ఒక
క్షణని చూపులో చూపించడం ఈ వాక్యం: "చూడనట్లుగా చూసి,
చూసినట్లుగా చూడకండా, లోపలికి వెళ్ళింది. మళ్ళీ వచ్చింది.

మళ్ళీ వెళ్ళింది. మళ్ళీ వచ్చి మళ్ళీ వెళ్ళింది. వెళ్ళి, చూపింది—
యిందులో ప్రతివిరామ చిహ్నం పాత్ర భావగతిని ప్రతిబింబిస్తుంది.
ఈ వాక్యం అనుభూతిలో మొలకెత్తింది.

మనోగతమైన వివిధ భావచాయలు, ఎండపొరల్లా వచ్చే
పోయే ఆలోచనల తేరలు, పూహల నంచలనం, వీటి సంఘర్షణ,
చండీదాస్ గారి మాటల మేళవింపు, వాక్యం కూర్పు, ధ్వనింప
జేస్తాయి:

“వాడి మూతి మీద పెదపులు ఆన్పాను. చీమి కుర్రపు మీద
మూతి అనినట్లు; నాలికతో ఆ రసి నాకినట్లు....

“అబ్బా—యింత భయంకరమని తెలిస్తే యిండుకు సాహ
సిందకనే పోదును.

“ఐనా, అధరాలు పిండి, గుండెల్ని పొంగించి.... అమృతం
బొట్టు రాల్చాను.

.....

“అండుకు పర్యవసానంగా, నా మనసున చిందిన నెత్తుటి
బొట్టు, గుండెలో గద్దకట్టి నల్లదాళ్ళలా గుప్తంగా విలిచిపోయాయి.”

దార్శనిక గంభీరమైన కొన్ని భాషకందని అనుభూతుల్ని చిన్న
పదాల్ని విరిచి వాక్యం మెలితిప్పి పదాల అమరిక ద్వారా అనుభవైక
వేద్యం అయిన విషయాన్ని అనుభూతిలోకి తీసుకొస్తారు చండీదాస్.

“గెజుపులోని వోజుమి నరనరంలో ప్రవహించగా-వోజుమిని
గెలవక పోయిన నేను-సాహిత్య శరణాలయంలో శల ధూచుకుని-

“నిజంగా వాక్కావల్సింది, దొరకనిది, దొరికింది అక్కరలేనిది....”

యిది భావాన్ని వాక్యంతో మాటల మేళవింపుతో సరిలీనం చేసి నడీవ (స + హిత్యం) సాహిత్యం చేయడం. భావాన్ని వాక్యంలో యిరికించడం కాదు.

అనుభూతిలో మొలకెత్తి నహజ రూపం సంతరించుకున్న సాహిత్యం కనకనే చండివాన్‌గారి రచనలు పూర్తిగా మేధావరంగా అర్థం కాక మునుపే పాఠకుని స్పృహకి హత్తుకుపోతాయి. ప్రాణమున్న భాష కాబట్టి భావం నెత్తుర్లో ధ్వనిస్తుంది.

సెంబర్ 1977

—గుత్తికొండ నాగేశ్వరరావు